آموزش مهارت‌های مطالعه به کودکان و نوجوانان برای والدین

آموزش مهارت‌های مطالعه به کودکان و نوجوانان

دکتر حسن توزنده جانی
نسرین کمال‌پور

آمـــوزش مهارت‌های مطالعه

به کودکـــان و نوجوانـــان

تألیف:

دکتر حسن توزنده‌جانی

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی نیشابور)

نسریـــن کمـــال‌پـــور

بنام خدا

شناساگر رکورد: ۱۱۷۸۳۰۲
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
رده بندی کنگره: ۱۳۸۷ ت۹۵آ/۸/LB۱۰۴۹
شماره کتابشناسی ملی: ۱۱۷۸۳۰۲
سرشناسه: توزنده‌جانی، حسن، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدید آور: آموزش مهارت‌های مطالعه به کودکان و نوجوانان/ مولف حسن زنده‌جانی - نسرین کمال‌پور.
وضعیت نشر: مشهد، نی‌نگار، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری: ۸۸ ص.
شابک: ۹۶۴-۲۶۱۷-۱۸-۸
موضوع : خواندن -- علاقه .
موضوع: مطالعه و فراگیری.
شناسه افزوده: کمال‌پور، نسرین، ۱۳۴۷ -
رده بندی دیویی: ۶۴۹/۵۸

آموزش مهارت‌های مطالعه به کودکان و نوجوانان

مؤلفان: دکتر حسن توزنده‌جانی ـ نسرین کمال‌پور

چاپ: دقت

نوبت چاپ: اول، ۱۳۸۷

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۳۰۰ تومان

شابک: ۸-۱۸-۲۶۱۷-۹۶۴

مشهد، میدان تختی، خیابان صاحب الزمان ۸، شماره‌ی ۲/۱۳۸

تلفن: ۰۵۱۱-۷۲۵۱۳۰۲

تهران: پخش پارسیان تلفن: ۶۶۹۶۴۱۶۴-۰۲۱

فهرست مطالب

مقدمه‌ی مؤلفان

عادت مطالعه را همانند بسیاری از عادت‌های دیگر می‌توان کسب کرد. عادت به مطالعه و کتاب‌خوانی از جمله رفتارهای پسندیده‌ای است که می‌تواند هم برای فرد و هم برای جامعه فواید زیادی به دنبال داشته باشد. عادت به مطالعه سبب لذت‌بخش شدن این فرایند می‌شود و دنیای علمی بسیار شگرف و گسترده‌ای را فرا روی شما و کودکتان قرار می‌دهد.

مجموعه‌ای که پیش روی شما است (آموزش مهارت‌های مطالعه به کودکان و در آینده‌ای نزدیک آموزش مهارت‌های مطالعه‌ی ریاضی، علوم، فارسی و تقویت حافظه)، فعالیت‌ها و برنامه‌های هدفمندی است که به منظور ایجاد عادت مطالعه در کودکان تدوین شده است. طی چند دهه‌ی اخیر تلاش‌های بسیاری برای بررسی و تحقیق در مورد شیوه‌های مطالعه صورت گرفته است. در این کتاب ما سعی کرده‌ایم روش‌های علمی و ساده‌ی تشویق کودکان به مطالعه را مطرح نماییم. اطلاعات ارایه شده در این کتاب مبتنی بر تحقیقات بسیاری است که در کشورهای مختلف، گروه‌ها و جمعیت‌های متفاوت انجام شده است. اگرچه این کتاب به هیچ وجه جامع و کامل نیست، اما امیدواریم که شیوه‌ها و برنامه‌های مفیدی به والدین، معلمان، مربیان و همه‌ی کسانی که با کودکان سر و کار دارند ارایه نماییم.

کتاب حاضر شامل پیشنهادها، طرح‌ها و نظراتی است که در بسیاری از کشورها برای تشویق کودکان به مطالعه به کار گرفته شده است. از این رو، می‌تواند به عنوان مجموعه‌ای که در برگیرنده‌ی نظریات و عقاید مختلف و گوناگونی در مورد راه‌های تشویق به مطالعه است مورد توجه قرار گیرد. ارایه‌ی نمونه‌هایی از فعالیت‌ها که به صورت محلی، ملی یا بین‌المللی انجام می‌شوند، دادن اطلاعاتی درباره‌ی کتاب‌خوانی و عادت به مطالعه به عنوان مبنایی برای گام برداشتن در این راه و پیشنهاد شیوه‌هایی جهت تشویق کودکان به کسب عادت مطالعه از جمله اهداف اصلی این کتاب هستند.

این اهداف به صورت فعالیت‌های پیشنهادی ارایه شده‌اند. چنانچه این شیوه‌ها را به کار ببرید و عادت مطالعه را در فرزندانتان ایجاد نمایید، از مجموعه‌ی شیوه‌های کاربردی آموزش علوم، ریاضی و فارسی (که در آینده‌ی نزدیک تقدیمتان خواهد شد) بهتر می‌توانید استفاده نمایید.

دکتر حسن توزنده‌جانی
نسرین کمال‌پور
بهار ۱۳۸۷

پیش‌گفتار

طی چند سال اخیر، پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند کودکانی که در یادگیری موفق‌ترند معمولاً کودکانی هستند که تحت حمایت فعال خانواده قرار می‌گیرند. هنگامی که شما و سایر اعضای خانواده با فرزندانتان کتاب می‌خوانید، در واقع به فرزندانتان در تکالیفشان کمک می‌کنید، با معلم آن‌ها مذاکره می‌نمایید و در سایر فعالیت‌های یادگیری و تکالیف مدرسه‌ی آن‌ها سهیم می‌شوید. شما بدین وسیله برتری شگرفی به فرزندانتان داده‌اید.

علاوه بر کمک به رشد سالم و مناسب فرزندانتان، مهم‌ترین فعالیتی که برای آن‌ها می‌توانید انجام دهید این است که به پیشرفت توانایی خواندن آن‌ها کمک کنید. بدیهی است که فرزندان شما تأثیرات خواندن مستقیم را به خوبی یاد می‌گیرند و این تأثیرات نه تنها باعث موفقیت آن‌ها در تکالیف مدرسه می‌شود، بلکه تمام فعالیت‌های خارج از محیط انجام مدرسه و زندگی آن‌ها را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد.

هنگامی که کودکان چگونگی خواندن را یاد می‌گیرند کلیدی به دست می‌آورند که بازکننده‌ی تمام درها به سوی کلیه‌ی علوم دنیای پیرامون آن‌ها است و بدون این کلید بیشتر کودکان دچار مشکل می‌شوند و عقب می‌مانند. باید شعار همه‌ی ما این باشد که «هیچ کتابی عقب نمی‌ماند.» ما

باید معیارهایی برای خواندن و آموزش کودکان فراهم و به همه‌ی آن‌ها جهت برخورد مناسب با این معیارها کمک کنیم. به منظور دستیابی به این هدف باید کمیته‌ای جهت حمایت و ترویج بهترین برنامه‌های آموزشی تشکیل دهیم و بویژه در مورد آموزش چگونه خواندن کودکان باید برنامه‌های دقیقی تدوین کنیم.

آموزش و تربیت معلمان مجرب و تدوین شیوه‌های مناسب تدریس که برای همه‌ی کودکان مفید باشد می‌تواند در آماده‌سازی کودکان نقش مهمی داشته باشد، بنابراین، باید به شعار «هیچ کتابی عقب نمی‌ماند» پایبند باشیم.

این کتاب دربردارنده‌ی فعالیت‌هایی مناسب برای خانواده‌ها و کودکان آن‌ها است. این مهارت‌ها و فعالیت‌ها تجربیات یادگیری متعددی را ضمن زندگی روزمره فراهم می‌سازد که شما و فرزندانتان در بسیاری از آن‌ها سهیم هستید.

بیشتر موضوعات و موارد مورد استفاده در فعالیت‌های آموزشی مطرح شده در این کتاب در پیرامون شما قابل دسترسی هستند و یا این که می‌توانید از کتابخانه‌ی محلی‌تان تهیه کنید. بسیاری از فعالیت‌های طراحی شده در این کتاب برای شما و فرزندانتان جالب هستند. هنگامی که شما فرزندانتان را برای دستیابی به این توانایی‌ها کمک می‌کنید، آن‌ها نیاز به کتاب‌خوان بودن را احساس می‌کنند. شما می‌توانید با ایجاد عادت کتاب‌خوانی در فرزندانتان از این فعالیت‌ها لذت ببرید.

شما معمولاً می‌توانید بگویید که فرزندانتان چه شیوه‌ای را جهت کتاب‌خوان‌شدن انتخاب نموده یا چگونه قدم در راه کتاب‌خوان‌شدن نهاده‌اند. همچنین، می‌توانید بگویید که آن‌ها در چه روزی متولد شده‌اند و... .

فرزندان شما صدای شما را می‌شنوند، بنابراین هر زمان که با آن‌ها صحبت می‌کنید و یا برای آن‌ها آواز می‌خوانید و یا به صداهایی که تولید

می‌کنند پاسخ می‌دهید، در واقع شما رشد زبان، مکالمه و تکلم فرزندانتان را تقویت کرده‌اید. با راهنمایی‌ها و توصیه‌های شما فرزندانتان کتاب‌خوان خواهند شد. شما می‌توانید گفتار کودکان را به عنوان یک چهارپایه تصور کنید که چهار پایه‌ی آن را صحبت‌کردن، گوش‌دادن، خواندن و نوشتن تشکیل می‌دهند. همه‌ی پایه‌های این چهارپایه مهم هستند و هر پایه به حمایت و توازن سایر پایه‌ها کمک می‌کند و به آن‌ها وابسته است.

این کتاب راهنما، اطلاعاتی در رابطه با کاربرد توانایی‌های کلامی (زبانی) و عملی شما در جهات رشد توانمندی‌های زبانی و خواندن کودکان در اختیارتان قرار می‌دهد. همه‌ی ما می‌دانیم که کودکان بزرگتر فعالیت‌هایی را انجام می‌دهند که کودکان خردسال قادر به انجام آن‌ها نیستند. این مسأله در مورد خواندن کتاب نیز صدق می‌کند. به منظور شناخت این مسأله که کودکان چه زمانی می‌توانند مراحل معینی از یادگیری خواندن و نوشتن را پشت سر بگذارند، ما تلاش کرده‌ایم فعالیت‌های متفاوتی را به شما پیشنهاد کنیم. کاربرد این فعالیت‌ها برای کودکان خردسال و دبستانی و والدین و مربیان بسیار مفید است.

مهارت‌های خواندن

باید بدانیم که همه‌ی کودکان سرعت یادگیری یکسانی ندارند. سرعت یادگیری در مسائل جدید نیز متفاوت است. کودکان ممکن است در یک سن خاص از کتاب‌ها و فعالیت‌های متفاوتی لذت ببرند. شما بهتر از هر کس دیگری می‌دانید که فرزندانتان از چه نوع فعالیت‌هایی لذت می‌برند و کدام عوامل می‌تواند آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهند. کودکان مرحله به مرحله کتاب‌خوان می‌شوند. در هفت سالگی بیشتر کودکان کتاب‌خوان هستند. برخی از کودکان مدت زمان بیشتری قادر به یادگیری هستند و برخی نیز نیاز به کمک بیشتری دارند. هنگامی که کودکان نیاز دارند تا در سال‌های اولیه‌ی زندگی از جانب والدین کمک‌های مناسبی دریافت کنند، این کمک‌ها از مواجهه‌ی کودکان با سختی‌ها و مشکلات در زندگی آینده‌شان جلوگیری می‌کند. بنابراین توصیه می‌شود که:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- با کودکانتان صحبت و به صحبت‌های آن‌ها گوش کنید. *۲- با آن‌ها کتاب بخوانید.* *۳- در رابطه با کتاب‌ها و شناخت منابع مختلف اطلاعات به کودکانتان کمک کنید.*

۴- تلاش‌های اولیه‌ی کودکانتان را برای نوشتن تقویت کنید.
۵- به کودکانتان کمک کنید تا خواندن را یاد بگیرد.
۶- کودکانتان را برای موفقیت در مدرسه آماده کنید.

از این رو، بخش عمده‌ی این کتاب راهنما شامل فعالیت‌هایی است که شما می‌توانید به کمک آن‌ها توانایی‌های زبانی و خواندن کودکانتان را تقویت کنید. همچنین می‌توانید علاقه‌ی او را به خواندن تشویق کنید. با این حال، این فعالیت‌ها فقط یک نقطه‌ی شروع هستند و ما امیدواریم که شما و کودکتان بتوانید از آن‌ها لذت ببرید.

والدین معمولاً اولین و مهمترین معلم فرزندانشان هستند. نیازی نیست که شما برای کودکانتان گوینده‌ی خوبی باشید، اما زمانی که شما به خواندن اختصاص می‌دهید، علاقه‌ی شما به خواندن و لذتی که به هنگام خواندن با کودکانتان می‌برید دارای اهمیت است.

این کتاب راهنما توصیه‌های عملی و توصیفی متفاوتی را پیشنهاد می‌کند که شما می‌توانید با شناخت آن‌ها و به کمک آن‌ها کودکانتان را به کتاب‌خوان‌های موفقی تبدیل کنید. همه‌ی والدین مایلند فرزندان کتاب‌خوانی داشته باشند، چرا که این مهارت در تمام مراحل زندگی برای کودکان و حتی والدین مفید است.

کودکتان را کتاب‌خوان تربیت کنید

مهمترین نقشی که ما به عنوان والدین در برابر فرزندانمان داریم این است که برای آن‌ها کتاب بخوانیم. کتاب‌خواندن موجب موفقیت کودکان در خانه و مدرسه می‌شود. هنگامی که کودکان به خواندن کتاب علاقه‌مند می‌شوند، به یادگیری نیز علاقه پیدا می‌کنند. مراحلی که کودکان در مسیر کتاب‌خواندن می‌گذرانند پیوسته است، به گونه‌ای که هر مرحله مقدمه‌ای

برای مرحله یا مهارت بعدی است. بدین ترتیب، کودکان مهارتی را فرا می‌گیرند که برای کتاب‌خوان شدن لازم و ضروری است؛ بنابراین در طی شش سال اول زندگی بیشتر کودکان قادر به انجام فعالیت‌های زیر هستند:

- صحبت‌کردن و گوش‌دادن؛
- گوش‌دادن به داستان‌ها و بلند خواندن آن‌ها؛
- تظاهر به خواندن یا خواندن نمایشی؛
- یادگیری بررسی کتاب‌ها؛
- آشنایی با انواع چاپ و چگونگی کار آن‌ها؛
- تشخیص نامه‌ها به وسیله‌ی نام و شکل آن‌ها؛
- تشخیص صداها و اصوات در زبان گفتاری؛
- نوشتن با کمک کشیدن خطوط و رسم اشکال اولیه؛
- وصل کردن حروف مفرد به وسیله صداهایی که می‌سازند؛
- برقراری ارتباط بین اطلاعات و دانسته‌ها و مطالب شنیداری؛
- پیش‌بینی رویدادهای بعدی در یک داستان یا شعر؛
- برقراری ارتباط بین حروف و صداها؛
- شناسایی کلمات ساده در متن کتاب یا داستان؛
- خلاصه‌نویسی یا خلاصه‌کردن داستان؛
- نوشتن نامه‌هایی با کمک حروف الفبای آشنا و آموخته شده؛
- نوشتن کلمات ساده؛
- نوشتن جملات ساده و چند کلمه‌ای؛
- خواندن کتاب‌های ساده و همراه تصاویر؛
- برقراری ارتباط از طریق نوشتن و... .

کودکان قادرند مراحل بیشتری را نسبت به آنچه که گفته شد در همین دوره طی کنند. بنابراین، این کتاب تنها به شما کمک می‌کند تا بفهمید کودکان شما در کتاب‌خوان شدن چقدر پیشرفت کرده‌اند.

مهارت صحبت‌کردن و گوش‌دادن

گوش‌دادن و شنیدن صدای صحبت والدین، اولین مرحله‌ی کتاب‌خوان شدن کودکان است. گوش‌دادن و شنیدن صحبت‌های شما به کودکان کمک خواهد کرد تا آن‌ها به صحبت‌کردن علاقه‌مند شوند و کلمات را یاد بگیرند.

روان‌شناسانی که طی سال‌های اخیر توانایی‌های ذهنی انسان را مورد مطالعه قرار داده‌اند (مانند پیاژه، گیلفورد و استرنبرگ) اطلاعات زیادی در رابطه با چگونگی یادگیری انسان کشف کرده‌اند. این اطلاعات حاکی از آن است که کودکان در مراحل اولیه بیشتر از محیط و صداهای اطراف خود کسب اطلاعات و دانش می‌کنند تا آموزش‌های رسمی که به آن‌ها داده می‌شود. شما می‌توانید از طریق صحبت‌کردن با کودک به او کمک و او را نسبت به یادگیری علاقه‌مند کنید. کودکان از زمان تولد به بعد تلاش می‌کنند صداهایی را که شما تولید می‌کنید گوش کنند و تقلید نمایند.

فعالیت‌های پیشنهادی
به هنگام خواندن آرام باشید. ***همان طور که قبلاً خاطر نشان ساختیم، اگر به فرزندانتان نشان دهید که خواندن صرفاً یک تکلیف است که باید انجام دهند یا فقط به تکالیف درسی مربوط می‌شود، یا باید برای جلب رضایت شما درس بخوانند، آن‌ها هرگز لذت درونی حاصل از خواندن را نمی‌توانند کسب کنند. این وضعیت موجب بروز تنش، اضطراب و هیجان‌های نامربوط در فرزندان شما می‌شود. هیجان‌های ناسالم سبب برانگیخته شدن افکاری در آن‌ها می‌شود که مزاحم تمرکز، توجه و در نهایت یادگیری آن‌ها می‌شود و امکان به یادسپاری مناسب را از آن‌ها می‌گیرد. بنابراین تداخل افکار مزاحم در یادگیری، لذت یادگیری را از آن‌ها خواهد گرفت؛ پس تلاش کنید تا به هنگام خواندن آرام باشید.***

کودکان خردسال کتاب را از طریق حالات چهره و هیجان‌های شما می‌خوانند، از این رو صحبت‌کردن، آواز خواندن، خندیدن و اشارات شما برای آن‌ها مهم هستند. اولین قدمی که کودکان در راه کتاب‌خوان شدن برمی‌دارند، کسب مهارت گوش‌دادن به صداهایی است که در پیرامون آن‌ها تولید می‌شود. این مسأله به آن‌ها کمک خواهد کرد تا به صحبت‌های شما و یادگیری کلمات علاقه‌مند شوند.

با رشد کودک و افزایش مهارت‌های حسی و حرکتی او به صحبت‌کردن با او ادامه بدهید. به طور پیوسته، در مورد فعالیت‌هایی که انجام می‌دهد از او سؤال کنید و یا در رابطه با شخصیت‌ها و رویدادهای قصه‌ها و داستان‌هایی که برای او می‌خوانید از او نظرخواهی کنید.

مشارکت کودکان در مکالمات خانوادگی و همین طور صحبت‌کردن و گوش‌دادن آن‌ها باعث می‌شود که در حین گوش‌دادن و صحبت‌کردن فکر کنند. علاوه بر این، شما به آن‌ها نشان می‌دهید که به توانایی‌ها و دانش آن‌ها در یادگیری احترام می‌گذارید. در مبحث ارتباط با کودکان اطلاعات بیشتری در این زمینه ارایه شده است؛ بنابراین توصیه می‌شود:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- با کودکان صحبت کنید.
۲- برای آن‌ها داستان و قصه تعریف کنید.
۳- اشعار و آوازهای کودکانه را تکرار کنید.
٤- در مورد فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند از آن‌ها سؤال کنید.
٥- در مورد شخصیت‌ها و رویدادهای داستان‌ها از آن‌ها سؤال کنید.
٦- در حین مکالمه آن‌ها را تشویق به صحبت‌کردن و گوش‌دادن کنید.
۷- هیجان‌ها و احساساتی متناسب با سن کودکانتان داشته باشید.

با کودکتان کتاب بخوانید

تصور کنید که کودکتان روی زانوی شما یا در کنار شما نشسته و این اولین باری است که شما برای کودکتان کتاب می‌خوانید. چه تفاوتی با صحبت‌کردن تنها دارد؟ شما معمولاً به هنگام خواندن کتاب تصاویری را به کودک نشان می‌دهید و به آن‌ها اشاره می‌کنید، یا این که در رابطه با تصاویر به طور واضح توضیح می‌دهید. به این ترتیب، به کودکتان کمک می‌کنید تا قدم بعدی را در صحبت‌کردن بردارد. با این توصیف‌ها و توضیحات به او نشان می‌دهید که تصاویر و کلمات با هم ارتباط دارند و به این ترتیب کودک شما کتاب را می‌فهمد و از خواندن آن لذت می‌برد.

در دوران خردسالی بلند خواندن کتاب برای کودکان ضروری است و این مسأله باید قسمتی از فعالیت‌های روزانه‌ی شما باشد. زمانی را برای کتاب‌خواندن اختصاص دهید (برای مثال، قبل از این که کودک به تخت‌خواب خود برود). سعی کنید بهترین زمان ممکن را برای خواندن کتاب انتخاب کنید. خواندن کتاب در واقع فرصتی برای استراحت بین بازی و خواب است. تا جایی که ممکن است و اگر می‌توانید کتاب را در حالتی بخوانید که کودکتان روی زانوی شما نشسته است و یا نزدیک شما باشد، زیرا در این حالت او نسبت به شما احساس نزدیکی، آرامش و صمیمیت بیشتری خواهد کرد. هنگامی که کودکان بزرگتر می‌شوند، میزان تحرک آن‌ها بیشتر می‌شود، بویژه مواقعی که شما در حال کتاب‌خواندن هستید. اگر کودک شما خسته شد و نیاز به استراحت داشت کتاب‌خواندن را متوقف کنید. توقف کتاب‌خواندن در این موقعیت‌ها به این علت مفید است که کودک تمایل بیشتری به خواندن کتاب پیدا می‌کند.

سعی کنید حداقل ۳۰ دقیقه در روز را به کتاب‌خواندن با کودکتان

اختصاص بدهید. در ابتدا، کتاب‌خواندن را برای چندین بار در روز و با مدت زمان کوتاه شروع کنید، اما هنگامی که کودکتان بزرگتر شد و از شما مدت زمان بیشتری برای خواندن کتاب درخواست نمود، شما نیز به درخواست او پاسخ مثبت بدهید و مدت زمان بیشتری برای کتاب‌خواندن با او صرف کنید. اگر نتوانستید یک روز را برای کتاب‌خواندن در نظر بگیرید و یا این‌که به برنامه‌ی خود جهت کتاب‌خواندن عمل نکردید دلسرد نشوید. در این شرایط سعی کنید در اولین فرصت ممکن به برنامه‌ی کتاب‌خوانی عمل کنید و مطمئن باشید که خواندن کتاب برای همه‌ی ما جالب و مفید خواهد بود.

از همان روزهای اولیه‌ی این برنامه، در رابطه با مطالبی که می‌خوانید با کودکتان صحبت کنید. شما می‌توانید به تصاویر، رنگ‌ها، موجودات، اسم‌ها و موضوعاتی که در آن داستان وجود دارد اشاره کنید. هنگامی که مطمئن شدید کودک شما آماده است، از او سؤال‌هایی بپرسید. برای مثال، آیا می‌تواند یک خرگوش کوچک را در تصویر پیدا کند؟ این خرگوش چه رنگی است ؟ سعی کنید به هنگام خواندن کتاب کارهای جالب و لذت‌بخشی انجام دهید.

داستان‌های کتاب را با آرامش برای کودکتان بخوانید. پس از خواندن هر قسمت، مدتی سکوت و به همراه کودکتان چند دقیقه‌ای در رابطه با مطالب داستان فکر کنید. در این مواقع است که کودک شما باید صحبت کند. سؤال‌هایی در رابطه با مطالب گذشته از او بپرسید. برای مثال، در ادامه‌ی داستان چه اتفاقی خواهد افتاد؟ آیا این خانه را می‌شناسد؟ آیا این خرگوش سرانجام نجات خواهد یافت؟ همچنین، باید به سؤال‌های او پاسخ بدهید. اگر احساس کردید که او مطالبی را در داستان به خوبی نفهمیده است، مدت زمانی برای فهماندن مطالب به کودک صرف کنید و به سؤال‌های او در این زمینه پاسخ بدهید.

اگر به طور اتفاقی و به منظور تصریح مطالب مجبور به نقض قسمت‌هایی از داستان شدید نگران نشوید. در عین حال، مدت زمانی که برای فکر کردن در مورد داستان صرف می‌کنید نباید آن قدر زیاد باشد که کودکتان قسمتی از داستان را از دست بدهد و یا دچار فراموشی شود و تمایل به ادامه‌ی کار نداشته باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- روابط نزدیک و صمیمی داشته باشید.
۲- با صدای بلند بخوانید.
۳- زمان مناسبی را (نسبتاً ثابت) برای خواندن کتاب انتخاب کنید.
٤- روزانه ۳۰ دقیقه(در چند نوبت) به خواندن کتاب اختصاص بدهید.
٥- در مورد تصاویر، رنگ‌ها، حیوانات و اسامی داستان‌ها سؤال کنید.
٦- در مورد رویدادهای قابل پیش‌بینی داستان‌ها سؤال‌هایی را مطرح نمایید.
۷- احساسات و هیجان‌ها و آهنگ صدای مناسبی را به هنگام خواندن کتاب ابراز نمایید.

با صدای بلند بخوانید

همان طور که قبلاً گفته شد بلند خواندن کتاب برای کودکان خردسال لازم و ضروری است و باید جزیی از فعالیت‌های روزمره‌ی شما باشد. درک مطلب کودکان در روابط کلامی بیشتر از مواقعی است که آن‌ها مطالبی را می‌خوانند. به هنگام ورود به مدرسه و شروع تحصیلات رسمی آموزشگاهی، کودکان از بین صدها کلمه‌ای که می‌شناسند تنها چند کلمه را می‌توانند بخوانند و بخش کنند. توانایی کودکان در خواندن کلمات مستلزم تمرین زیاد، مکرر و مشاهده‌ی منظم کلمات به صورت نوشتاری است.

همچنین می‌توان گفت که توانایی کودکان در خواندن کتاب از علاقه‌ی

آن‌ها به خواندن کمتر است و به دلیل نداشتن مهارت کافی برای درک مطالب نوشتاری و کتاب‌ها در این زمینه دچار محدودیت و مشکل می‌شوند. از این رو، سعی کنید مدتی پس از تولد آن‌ها با صدای بلند کتاب بخوانید و این داستان‌گویی و خواندن کتاب را تا سال‌ها بعد به همین شکل ادامه بدهید. خواندن با صدای بلند امکان توجه به نحوه‌ی نوشتار حروف و کلمات و درک مطلب را برای کودکان فراهم می‌آورد، خزانه‌ی لغات آن‌ها را افزایش می‌دهد، ارزش و اهمیت کتاب‌خواندن را به آن‌ها تفهیم می‌کند و آن را جزیی از تعاملات خانوادگی شما قرار می‌دهد.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- با حالت و لحن مناسب بخوانید.
۲- برای هر شخصیتی صدا و لحن متفاوتی انتخاب کنید.
۳- به هنگام خواندن گاهی اوقات مکث کنید.
٤- از علایم ادبی مانند نقطه‌گذاری برای تغییر لحن و آهنگ صدا استفاده کنید.
۵- به هنگام خواندن ابراز علاقه کنید.
٦- مسائل و مشکلات مربوط به شخصیت‌ها را با فرزندتان در میان بگذارید.
۷- رویدادهای هیجان‌انگیز را با لحنی هیجانی بخوانید.
۸- سؤالات هوشمندانه و مهمی مطرح کنید.
۹- از فرزندتان بخواهید تا رویدادهای بعدی داستان را پیش‌بینی کنند.
۱۰- روابط چهره‌به‌چهره داشته باشید و با هیجان‌های فرزنداتان هماهنگ شوید.

نسل‌های مختلف با هم بخوانند

رشد مهارت‌های زبانی و توانایی خواندن کودکان به تعاملات آن‌ها در محیط خانواده و ساختار خانوادگی آن‌ها بستگی دارد. توانایی خواندن کودکانی که با افراد مختلف خانواده‌ی خود و خویشاوندان تعامل دارند بیشتر

از کودکانی است که با افراد معدودی سر و کار دارند. بنابراین، والدین باید تا آن جا که می‌توانند تعاملات اجتماعی فرزندانشان را توسعه دهند و روابط آن‌ها را با بزرگسالان دیگر بیشتر کنند.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- از پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها در گفتن داستان و قصه کمک بگیرید.
۲- از همسایه‌های مسن و بزرگسال بخواهید برای فرزندان قصه بگویند.
۳- آوازها و ترانه‌های محلی و کودکانه را با هم بخوانید.
٤- کتاب‌ها، داستان‌ها و قصه‌های جذاب را تکرار کنید.
۵- در صورت ممکن گروه سرود خانوادگی ایجاد کنید.

همچنین می‌توانید خواندن بین نسلی را پیشنهاد کنید. کودکان بزرگتر را تشویق کنید تا برای کوچکترها کتاب بخوانند. این فعالیت برای هر دوی آن‌ها مناسب است. خواندن کودکان بزرگتر برای کوچکترها سبب افزایش خزانه‌ی لغات و فصاحت گفتار (رشد مهارت‌های زبانی) در هر دوی آن‌ها می‌شود. خواندن با صدای بلند، حالت و لحن مناسب صدا، احساس و هیجان متناسب و صدایی واضح برای جلب رضایت کودکان بسیار مهم است. واگذار نمودن این نقش به کودکان بزرگتر سبب افزایش مهارت آن‌ها در این زمینه‌ها می‌شود و اهمیت خواندن را برای آن‌ها صد چندان می‌کند. همچنین می‌توانید همراه با هم با صدای بلند بخوانید. این همراهی در خواندن باعث می‌شود که کودکان شما بفهمند که خواندن تنها وظیفه‌ی شما نیست، بلکه از آن لذت می‌برید. با این فعالیت از میزان درک مطلب و خزانه‌ی لغات کودکتان آگاه می‌شوید و او را برای خواندن کتاب برای کودکان کوچکتر آماده می‌کنید. برای این منظور می‌توانید فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- یک خط را شما بخوانید و خط دیگر را فرزندتان بخواند.
۲- یک صفحه شما بخوانید و یک صفحه فرزندتان بخواند.
۳- متن را شما بخوانید و دیالوگ یا مکالمه را فرزندتان بگوید.
٤- گفته‌های هر یک از شخصیت‌ها را یک نفر بخواند.
۵- پاراگراف‌ها را تقسیم کنید و هر پاراگراف را یک نفر بخواند.
٦- با هم و با صدای بلند بخوانید.

کتاب مناسبی انتخاب کنید

کتاب‌هایی را که والدین برای کودکانشان انتخاب می‌کنند، غالباً با زمینه‌های ذهنی آن‌ها مطابقت دارد. تلاش کنید کتاب‌هایی متناسب با شرایط سنی، زمانی، مکانی و فرهنگی جامعه انتخاب کنید. کتاب‌هایی را که برای خواندن انتخاب می‌کنید اهمیت زیادی دارند. اگر از مناسب بودن کتابی برای خواندن مطمئن نیستید، از کتابدار یا کتاب‌فروش بخواهید تا شما را راهنمایی کنند. در مبحث بازدید از کتابخانه اطلاعات بیشتری در این زمینه ارایه شده است. سعی کنید در دوران خردسالی کتاب‌هایی را به کودکانتان معرفی کنید. به آن‌ها اجازه بدهید تا کتاب‌ها را در دست بگیرند و با آن‌ها بازی کنند. در مراحل اولیه کتاب‌های کارتنی با پوشش مقوایی و صفحات ضخیم تهیه کنید. همچنین، کتاب‌های پارچه‌ای نرم و قابل شستشو بخرید تا آن‌ها را لمس کنند و یا این که بلند و پرتاب کنند. باید مهارت‌های حسی و حرکتی کودکان را در این مرحله مد نظر داشته باشید. به آن‌ها اجازه بدهید تا موارد شگفت‌انگیز کتاب را خودشان کشف کنند. کتاب‌هایی را انتخاب کنید که دارای جلد بزرگ، تصاویر ساده، رنگ‌های درخشان و موضوعاتی هستند که کودکانتان در زندگی روزمره با آن‌ها سر و کار دارند.

اگر کودک شما کتاب‌ها را پرت می‌کند و یا این که آن‌ها را می‌جود نباید ناراحت شوید. صبور باشید و کودکتان را در آغوش بگیرید. در این هنگام می‌توانید به تصاویر کتاب اشاره کنید و در رابطه با تصاویر شگفت‌انگیزی که در کتاب وجود دارد با او صحبت کنید. در این شرایط، کودک به کتاب علاقه‌مند خواهد شد. با بزرگتر شدن کودکان می‌توانید از آن‌ها برای خواندن و انتخاب کتاب کمک بگیرید. در این موقع، کتاب‌هایی با پوشش بزرگ و تصاویر ساده تهیه کنید که کودک شما به طور روزمره با آن‌ها سر و کار دارد.

هنگامی که کودکان بزرگتر می‌شوند و به کودکستان یا پیش‌دبستانی می‌روند، باید به جستجوی کتاب‌هایی بپردازید که داستان‌های بلند و کلمات بیشتری دارند. همچنین، شما می‌توانید کتاب‌هایی با جملات و کلمات تکراری تهیه کنید. با این عمل کودک شما اقدام به شناسایی و خواندن کلمات خواهد کرد. در ابتدای ورود به مدرسه، کتاب‌هایی را برای کودکان تهیه کنید که برای همین دوره‌ی سنی تدوین شده‌اند. این کتاب‌ها باید دارای قسمت‌های مختلفی باشند، تصاویر زیاد و رنگی داشته باشند و بیشتر مطالب آن‌ها علمی باشد تا تخیلی و داستان‌نما. به خاطر داشته باشید که کودکان این سن بیشتر از کتاب‌هایی لذت می‌برند که حاوی اطلاعاتی در رابطه با انسان‌ها، مکان‌ها و موضوعات آشنا باشند.

کتاب‌ها می‌توانند در رابطه با داستان‌های معروف و رایج فرهنگی باشند، یا در مورد شهری باشند که شما در آن زندگی می‌کنید. موضوعات فرهنگی، مذهبی، تعطیلات، نحوه‌ی لباس پوشیدن، برخورد با دیگران، تعاملات اجتماعی و ... مورد علاقه‌ی کودکان می‌باشند.

اگر کودک شما علاقه‌ی خاصی به حیوانات (دایناسورها)، مکان‌ها، فعالیت‌های بدنی یا رقص باله دارد، دنبال کتاب‌هایی در رابطه با علایق او باشید.

موضوعات مورد علاقه‌ی کودکان را پیگیری کنید

انسان‌ها در هر دوره‌ی سنی با توجه به ظرفیت‌های ذهنی‌شان به موضوعات خاصی علاقه‌مند می‌شوند. در سنین اولیه‌ی کودکی، فعالیت‌هایی مانند آب‌بازی، خاک‌بازی، سرسره‌بازی و مانند آن بسیار لذت بخش هستند. در دوره‌ی نوجوانی فعالیت‌هایی در قالب گروه همسالان مورد دلخواه نوجوانان می‌باشد و ... . هنگامی که کودک شما به موضوع خاصی علاقه‌مند می‌شود، شما باید به عنوان راهنما و یا کتاب‌دار بخش مرجع یک کتابخانه عمل کنید. به عبارت دیگر، با استفاده از نقشه‌ها، کره‌ی جغرافیا، دایرةالمعارف‌ها، فرهنگ لغت‌ها و ... به کودکتان آموزش بدهید. این‌گونه آموزش‌ها چه در محیط خانواده باشد و چه در ارتباط با هم‌کلاسی‌ها، یا در گردش‌های علمی و گفت‌وگو با دوستان یا به هنگام مطالعه‌ی روزنامه و کتاب و مانند آن بسیار ماندگار خواهند بود.

هنگامی که کودکان به مدرسه وارد می‌شوند باید کتاب‌های شعر و نظم نیز به برنامه‌ی آن‌ها اضافه شود. به خاطر داشته باشید مواقعی که کودکتان صدای شما را می‌شنود و سعی در تقلید آن دارد، بسیار دارای اهمیت است. لازم به ذکر است که قافیه‌ها نیز باعث گسترش مهارت‌های زبانی کودکان می‌شوند. با شنیدن و گفتن قافیه‌ها و با تکرار کلمات و عبارت‌ها، کودکان کلمات و طرز تلفظ آن‌ها را می‌آموزند. قافیه‌ها معمولاً مطالب بعدی را هیجان‌انگیز می‌کنند. برای شناخت فعالیت‌های مربوط به همسانی صداها می‌توانید به مبحث «با من شعر بگو، خواهی دید که جالب است» مراجعه کنید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- برای کودکان خردسال کتاب‌های کارتنی با پوشش مقوایی و صفحات ضخیم تهیه کنید.
۲- برای کودکان بزرگتر کتاب‌های دارای پوشش پارچه‌ای و نرم تهیه نمایید.
۳- کتاب‌ها باید بزرگ و دارای تصاویر ساده و رنگ‌های درخشان باشند.
٤- داستان‌های بلند و دارای کلمات بیشتر برای کودکان پیش‌دبستانی و مدرسه‌ای مفید هستند.
۵- داستان‌های علمی (نه تخیلی) مورد علاقه‌ی کودکان پیش‌دبستانی و مدرسه‌ای است.
٦- کتاب‌های مرتبط با موضوعات خانوادگی، ملّی و داستان‌های رایج فرهنگی تهیه کنید.
۷- کتاب‌های مرتبط با حیوانات، مکان‌های آشنا و تاریخی و فعالیت‌های بدنی و ورزشی فراهم نمایید.
۸- اشعار دارای قافیه و موزون برای کودکان بخوانید و تکرار کنید.

شما هم کتاب بخوانید

به کودکانتان نشان دهید که شما نیز کتاب‌خوان هستید. برای مثال، هنگامی که همراه با کودکتان به کتابخانه می‌روید، علاوه بر امانت گرفتن کتابی مناسب برای او کتابی نیز برای خودتان به امانت بگیرید. الگو و سرمشق مناسبی برای کودکتان باشید و به او اجازه بدهید تا بفهمد که شما نیز به کتاب‌خواندن علاقه‌مند هستید.

هنگامی شما مشغول خواندن کتاب، روزنامه و یا مجله‌ای هستید، از کودکتان بخواهید تا یکی از کتاب‌هایش را انتخاب کند و در کنار شما به کتاب‌خواندن بپردازد. اگر به هنگام خواندن کتاب احساس ناراحتی کردید،

نگران نباشید و این کار را به حساب خواندن بگذارید. هنگامی‌که کودکتان شما را در حال خواندن کتاب ببیند و بفهمد که کتاب‌خواندن برای شما مهم است، این عمل برای او نیز مهم خواهد شد. در مبحث «خانه‌ای برای کتاب من» اطلاعات بیشتری در این زمینه ارایه شده است. هنگامی که با هم کتاب می‌خوانید به کودک نوپا و یا کودک پیش‌دبستانی‌تان کمک می‌کنید تا در خواندن کتاب مهارت کسب کند.

وقتی که با صدای بلند کتاب می‌خوانید، لحظه‌ای مکث کنید و با جلب توجه کودک به حروف، کلمات و سپس به تصاویری که در آن صفحه وجود دارد اشاره کنید. کودک شما به تدریج می‌فهمد که هر کلمه از مجموعه‌ای حروف تشکیل شده است و با توجه به تصاویر با شکل کلمات آشنا می‌شود. یکی از مهمترین مسائلی که کودک به هنگام کتاب‌خواندن با آن آشنا می‌شود این است که هر حرف صدای مخصوص به خود را دارد.

از همان دوران خردسالی بیشتر کودکان می‌فهمند که هر کلمه دارای معنی یا معانی خاصی است. در پنج سالگی جهت‌یابی را می‌فهمند، یعنی متوجه می‌شوند که تمام داستان‌ها و کلمات و مطالب نوشتاری در کتاب‌ها از راست به چپ نوشته می‌شوند. در این سن اکثر کودکان حتی قادر به شناخت برخی حروف بزرگ و کوچک و حتی کلمات ساده نیز هستند.

در دوره‌های کودکستان، پیش‌دبستانی و یا سال اول ابتدایی کودکان ممکن است از شما بخواهند که به آن‌ها اجازه‌ی کتاب‌خواندن بدهید. در صورتی که مطمئن هستید که کودکان خواستار انجام آن هستند به آن‌ها اجازه بدهید. کتاب‌خواندن باید فعالیتی باشد که کودکان مشتاق و علاقه‌مند به انجام آن باشند و نباید به عنوان یک درس تلقی گردد.

اولین نشانه‌های موفقیت کودکان در مدرسه، مطالعه‌ی آن‌ها در خانه است. برای این که کودکان به خواندن کتاب علاقه‌مند شوند باید الگوهای

مناسبی در محیط منزل داشته باشند. اگر والدین کتاب بخوانند، فرزندانشان نیز احتمالاً کتاب‌خوان خواهند شد. والدین باید به طور مرتب و در مواقع خاصی از روز در منزل کتاب بخوانند، بنابراین، اگر وقت بگذارید و کتاب بخوانید، به‌طور غیرمستقیم به فرزندانتان می‌گویید که خواندن مهم است، اما از طریق سخنرانی و پند و اندرز نمی‌توانید این پیام را به آن‌ها منتقل کنید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- بگذارید فرزندانتان ببینند که شما نیز کتاب می‌خوانید.
۲- مطالب مورد علاقه‌ی آن‌ها را بشناسید.
۳- در منزل به اندازه‌ی کافی کتاب داشته باشید.
٤- به هنگام خواندن کتاب تلویزیون را خاموش کنید.
٥- با صدای بلند کتاب بخوانید.
٦- با مکث‌هایی که به هنگام خواندن دارید، توجه کودک را به حروف و کلمات خاص جلب کنید.
۷- به هنگام خواندن خط ببرید تا جهت خواندن کتاب را به کودکان آموزش بدهید.

برای تقویت این مهارت‌ها می‌توانید خواندن روزنامه را در خانواده توصیه کنید. روزنامه‌ها ضمن این که سبک‌های ادبی متفاوتی را مطرح می‌کنند، غالباً برای کودکان دبستانی قابل فهم هستند. روزنامه‌های ویژه‌ی کودکان برای این منظور مناسب‌تر هستند. بگذارید فرزندان شما ببینند که شما روزنامه می‌خوانید. می‌توانید برخی مطالب روزنامه را با فرزندتان در میان بگذارید. سعی کنید روزنامه را با صدای بلند بخوانید. در مورد مسائل ورزشی، نامه‌های خوانندگان و پاسخ آن‌ها، در مورد قصه‌ها، طنزها، اخبار سیاسی و اجتماعی یا حوادث سؤال مطرح کنید. خواندن روزنامه به فرزندان

شما کمک می‌کند تا اطلاعات آن را به خاطر بسپارند و بفهمند. اطلاعاتی را که از کتاب‌خواندن به دست می‌آورید با کودکانتان در میان بگذارید.

مطالبی را که می‌خوانید و چیزهایی را که می‌آموزید، با خانواده‌تان تقسیم کنید. اخبار روزنامه، اخبار سیاسی، اجتماعی و یا حتی اقتصادی، شایعات مهم اجتماعی و محیط کاری‌تان را با اعضای خانواده مطرح کنید. اکثر کودکان به منظور سرگرمی مطالعه می‌کنند و از این که می‌توان با هدف کسب اطلاعات نیز مطالعه کرد بی‌خبرند. با بیان اطلاعات روزانه‌ای که کسب می‌کنید، می‌توانید کودکانتان را برای خواندن به قصد کسب اطلاعات آماده کنید. به این ترتیب، کودکان شما نحوه‌ی استفاده از مطالب را می‌آموزند و کمتر از خواندن به قصد کسب اطلاعات واهمه خواهند داشت. کودکانتان را تشویق کنید تا در مورد مطالب کتاب‌های داستان و یا مدرسه‌شان صحبت کنند؛ برای مثال، در مورد میکروب‌ها، آلودگی‌ها، دلیل بارش باران و برف و... از او سؤال کنید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- مطالب مهم و مورد علاقه‌تان را در خانواده مطرح کنید.
۲- درباره‌ی اطلاعات جذاب در خانواده صحبت کنید.
۳- از فرزندان بزرگتر بخواهید درباره‌ی آنچه که می‌خوانند صحبت کنند.
۴- کتابخانه‌ی شخصی ایجاد کنید و به یکدیگر کتاب قرض بدهید.
۵- در گردهمایی‌های خانواده موضوعات جالبی مطرح نمایید

برای دستیابی به اهداف فوق می‌توانید از اجرای نمایش‌های خانگی یا تئاتر استفاده کنید. اجرای نمایش سبب درک مطالب مکالمه، شخصیت‌پردازی و افزایش مهارت‌های زبانی کودکان می‌شود و علاقه‌ی کودکان به خواندن را افزایش می‌دهد. با اجرای صحنه‌هایی از یک داستان می‌توانید به سطح ادراک و شناخت کودکان پی‌ببرید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- داستان یا صحنه‌های ساده‌ای از یک داستان را انتخاب کنید.
۲- آغاز و پایان صحنه‌ی نمایش را مشخص نمایید.
۳- هر کس نقش دلخواه خود را انتخاب نماید.
٤- صحنه‌های نمایش را به ترتیب وقوع آن‌ها مشخص نمایید.
٥- صحنه‌ها را نمایش بدهید و صحت و سقم آن را مشخص نمایید.
٦- در هنگام اجرای نمایش از حرکات بدنی، احساسات و هیجان‌های مناسب استفاده کنید.
۷- در مورد اجرای نمایش بحث و تبادل نظر نمایید.

کتاب‌های مورد علاقه‌ی دوران کودکی‌تان را به کودکانتان معرفی نمایید و یا در اختیار آن‌ها قرار دهید. با این کار علاقه‌ی خودتان را به خواندن کتاب نشان می‌دهید و این کار حاکی از دوست داشتن شما می‌باشد. مهارت والدین در خواندن خاطراتی که از دوران کودکی‌شان برای فرزندانشان تعریف می‌کنند در رشد مهارت‌های زبانی آن‌ها مؤثر است. به گذشته‌تان برگردید، به کتابخانه‌ی محلی‌تان سری بزنید و کتاب‌ها و نویسندگان مورد علاقه‌ی خودتان را مجدداً بررسی نمایید. با این کار لذت کتاب‌خواندن برای فرزندان شما بیشتر می‌شود و از این طریق می‌توانید ارتباط نزدیک و متقابلی با آن‌ها برقرار نمایید.

یک کتاب چگونه کار می‌کند؟

کودکان توسط نگاه‌ها و احساساتشان نسبت به کتاب، جذب آن می‌شوند. آن‌ها می‌بینند که والدین و یا خواهرها و برادرهایشان به آسانی کتاب را در دست می‌گیرند و می‌خوانند، در نتیجه آن‌ها نیز می‌خواهند از

شما تقلید کنند. هنگامی که کودک نوپای شما کتاب را در دستان شما می‌بیند، می‌آموزد و می‌فهمد که یک کتاب برای خواندن است نه برای پاره‌کردن، پرت‌کردن و یا بازی‌کردن.

هنگامی که کودک شما سه ساله می‌شود، ممکن است کتابی را در دست بگیرد و تظاهر به خواندن آن بکند. این مسأله‌ی مهم حاکی از این است که کودک شما می‌داند چگونه باید از کتاب استفاده کند. هنگامی که کودکان به سن پیش دبستانی می‌رسند یاد می‌گیرند که:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- هر کتابی ویژه و منحصر به فرد است.
۲- هر کتاب آغاز و پایانی دارد.
۳- هر کتاب دارای صفحات متعددی است.
٤- در هر صفحه‌ی کتاب نقطه‌ی آغاز و پایانی وجود دارد.
٥- برای پیگیری و ادامه‌ی داستان باید ورق بزنند.
٦- مطالب کتاب یا داستان از راست به چپ خوانده می‌شوند.

هنگامی که شما با کودک چهار یا پنج ساله‌تان کتاب می‌خوانید، باید موضوعات ذیل را مد نظر داشته باشید و برای راهنمایی او از آن‌ها استفاده کنید:

موضوع روی جلد کتاب را برای او بخوانید و تصویر روی جلد کتاب را توصیف و در مورد آن با کودکتان صحبت کنید. ابتدا به مکان‌ها یا شرایطی که داستان از آن‌جا آغاز شده است اشاره کنید و سپس مکان‌ها و شرایطی را که داستان پایان یافته توصیف نمایید. به کودکتان اجازه بدهید تا به شما در ورق زدن صفحات کتاب کمک کند.

هنگامی که صفحه‌ی جدید را آغاز می‌کنید، به محلی اشاره کنید که

کلمات داستان از آن جا ادامه یافته‌اند. با حرکت دادن انگشت خود در زیر کلمات (حرکت از راست به چپ) جهت‌یابی در خواندن کتاب را آموزش بدهید.

توجه داشته باشید که آموختن چنین فعالیت‌هایی توسط کودک نیاز به زمان دارد، امّا هنگامی که کودک یاد می‌گیرد، بسیاری از رموز خواندن کتاب را حل خواهد کرد. هنگامی که کودک نوپایتان، شما را در حال به دست گرفتن و خواندن کتاب می‌بینند یاد می‌گیرد که یک کتاب برای خواندن است؛ در نتیجه، به خواندن کتاب علاقه‌مند می‌شود.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- آغاز و پایان کتاب را در شروع کار آموزش بدهید.
۲- در مورد موضوع داستان صحبت کنید.
۳- در مورد تصاویر روی جلد کتاب توضیح بدهید.
٤- جهت خواندن در هر صفحه و نقطه‌ی آغاز و پایان صفحه را آموزش بدهید.
٥- از کودکتان در ورق زدن کتاب کمک بگیرید.
٦- در مورد نکات ویژه و منحصر به فرد کتاب‌ها برای کودکان توضیح بدهید.

تلاش‌های اولیه برای یادگیری مهارت نوشتن

خواندن و نوشتن مهارت‌هایی هستند که همراه با هم آموخته می‌شوند. هنگامی که کودکتان در حال یادگیری یکی از این مهارت‌ها است، او نحوه‌ی یادگیری دیگری را نیز یاد می‌گیرد. شما می‌توانید فعالیت‌ها و کارهایی را انجام دهید تا مطمئن شوید که کودکتان از فرصت‌های زیادی برای یادگیری و تمرین نوشتن و خواندن استفاده کرده است. هنگامی‌که کودک شما دو ساله است، به او مداد رنگی و کاغذ بدهید و او را تشویق کنید تا نقاشی بکشد و روی کاغذ خط‌خطی کند.

خواهید دید رنگ‌هایی را که کودک برای نقاشی کردن مورد استفاده قرار می‌دهد و شکل‌هایی که می‌کشد بسیار جالب خواهند بود. او با در دست‌گرفتن و حرکت دادن مدادهای رنگی کنترل ماهیچه‌های دست خود را تقویت خواهد کرد. در دوره‌ی کودکستان و یا پیش‌دبستانی کودکان به همان اندازه که مشتاق نوشتن هستند علاقه‌مند به خواندن نیز می‌باشند. در مباحث حروف الفبا و یادگیری نوشتن اطلاعات بیشتری در این زمینه ارایه شده است.

اولین نوشته‌های کودک شما خطوط و نقاشی‌هایی است که او در دوره‌ی کودکستان و یا پیش‌دبستانی رسم می‌کند و می‌کشد. او به زودی شروع به نوشتن حروف الفبا خواهد کرد. نوشتن حروف به یادگیری صداهای مختلف کمک خواهد کرد. یادگیری پیش از موعد و سریع حروف و صداها در تلفظ کلمات به کودک شما کمک خواهد کرد. به هنگام نوشتن کلمات، اگر کودک شما کلمات را به طور صحیح ادا نکرد نگران نباشید؛ در عوض، او را به خاطر اولین تلاش‌هایش تحسین کنید. در واقع، شما باید نسبت به این مسأله آینده‌نگر باشید. بدین وسیله خواهید فهمید که او بهترین تلاش‌ها را برای تلفظ صحیح کلمات انجام داده است.

در آینده‌ی نزدیک او با کمک معلم خود و شما شیوه‌ی صحیح تلفظ کلمات را یاد خواهد گرفت. بدین ترتیب، او گام‌های بزرگی در راه نویسنده‌شدن برداشته است.

به زبان دیگری بخوانید

زبان مادری کودک شما هرچه که باشد، او هنوز هم می‌تواند به یک گوینده و یا نویسنده‌ی خوب تبدیل شود. موفقیت در خواندن به زبان

انگلیسی یا هر زبان دیگری به خود کودک بستگی دارد. اگر کودک شما کلمات بیشتری را بیاموزد و علاقه‌مند به خواندن آن‌ها در زبان غیر مادری‌اش باشد می‌تواند به سرعت یاد بگیرد.

شما می‌توانید با کودکتان صحبت کنید، برای او کتاب بخوانید، او را به نقاشی کردن و نوشتن تشویق و بدین ترتیب زبان مادری او را تقویت کنید. به عبارت دیگر، شما می‌توانید این کارها و فعالیت‌ها را به صورت بحث و مکالمه انجام دهید. سعی کنید این فعالیت‌ها را فقط در رابطه با زبان مادری کودکتان انجام دهید.

هنگامی‌که کودکتان به مدرسه وارد می‌شود و تحصیلات و آموزش‌های رسمی خود را شروع می‌کند با معلم او صحبت کنید. معلمان باید پذیرای صحبت‌های شما باشند. معلمان ساعت‌های مشخصی برای ملاقات با شما در نظر می‌گیرند، اما می‌توانید در هر زمانی‌که مایلید با آن‌ها ارتباط برقرار کنید.

اگر احساس می‌کنید که شخص دیگری نیز باید با شما در این ملاقات شرکت داشته باشد، می‌توانید از یکی از نزدیکان خود بخواهید تا به همراه شما به مدرسه بیاید. سعی کنید هر دوی شما (والدین) به ملاقات معلم بروید. به هنگام ملاقات با معلم، فعالیت‌هایی را که در خانه برای تقویت مهارت‌های خواندن و صحبت‌کردن کودک انجام می‌دهید با او در میان بگذارید. اجازه بدهید تا معلم میزان اهمیت شما را در رابطه با این موضوع بفهمد. از معلم بخواهید تا از تلاش‌های شما حمایت کند. اگر کودک شما می‌تواند بین زبان‌های مختلف رابطه‌ی متقابل ایجاد کنند، فعالیت‌های ویژه‌ای برای او تدارک ببینید و به خاطر این موفقیت‌ها او را تشویق کنید.

فعالیت‌هایی که در قسمت‌های بعدی ارایه شده است، فعالیت‌های زبانی هستند که شما می‌توانید با کودکتان انجام دهید و به او کمک کنید تا توانایی‌های لازم را برای کتاب‌خوان شدن کسب کند.

برای مثال، بیشتر کتابخانه‌های عمومی امکاناتی نظیر کتاب، مجله، رایانه، دستگاه‌های سمعی - بصری و مانند آن را در اختیار مشترکین خود قرار می‌دهند. امکانات دیگری که ممکن است مورد نیاز شما باشد پرهزینه نیستند. در این کتاب ما برای هر کدام از فعالیت‌ها مدت زمان معینی را تعیین و توصیه‌های ویژه‌ای مطرح کرده‌ایم.

ما این موضوعات را در جریان فعالیت‌های مختلف و در رابطه با سنین مختلف، یعنی کودکان نوباوه (از تولد تا یک‌سالگی)، کودکان نوپا (یک تا سه سالگی)، کودکان کودکستانی و پیش‌دبستانی‌ها (سه تا چهار سالگی)، کلاس اولی‌ها (پنج تا شش سالگی) و کودکان مقطع ابتدایی مطرح می‌کنیم. به خاطر داشته باشید که کودکان تمام فعالیت‌ها را به طور یکسان و با یک سرعت فرا نمی‌گیرند. آن‌ها تنها به خاطر این‌که از نظر سنی بزرگ‌تر شده‌اند به طور ناگهانی انجام یک فعالیت را قطع نمی‌کنند تا فعالیت دیگری را شروع کنند. بنابراین، از سن کودک به عنوان راهنمای او در رشد و یادگیری استفاده کنید.

برای خواندن دلایل کاربردی مطرح کنید

کودکان در زندگی روزمره‌شان فعالیت‌های متفاوتی انجام می‌دهند، اما قادر نیستند بین خواندن و این‌گونه فعالیت‌ها ارتباط برقرار نمایند. برای این منظور می‌توانید از فعالیت‌های متفاوتی که در زندگی روزمره‌تان انجام می‌دهید به عنوان راهنمایی برای افزایش علاقه‌ی کودکان به خواندن استفاده کنید. به هنگام یادگیری مهارت‌های زندگی روزمره، دستورالعمل‌های متفاوتی را مطالعه می‌کنیم، اما زمانی که مهارت زیادی کسب می‌کنیم از خواندن این دستورالعمل‌ها صرف‌نظر می‌کنیم. در کارهای دستی فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- الگوها، دستورالعمل‌ها و وسایل لازم را فراهم نمایید و در مورد کاربرد هر یک از آن‌ها با فرزندانتان صحبت کنید.
۲- برای تهیه‌ی وسایل مورد نیاز از فرزندانتان کمک بگیرید.
۳- در حین انجام فعالیت‌ها به آنچه که می‌خواهید اشاره نمایید و با صدای بلند بخوانید.
٤- کودکان را تشویق به انجام این فعالیت‌ها نمایید.
٥- مشکلات آن‌ها را در انجام فعالیت‌های دستی به تدریج برطرف کنید.
٦- سعی کنید فعالیت‌های مورد علاقه‌ی آن‌ها را نیز انجام دهید.
۷- از به‌هم ریختگی وسایل یا کارها نگران نشوید.

برای خرید وسایل مورد نیاز منزل فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- وسایل مورد نیاز خود را روی کاغذ بنویسید.
۲- محل اجناس مورد نیاز خود را در فروشگاه بررسی و مشخص کنید.
۳- برچسب‌های روی وسایل مورد نیاز خود را بررسی و مطالعه کنید.
٤- مارک‌های روی اجناس مختلف را بخوانید.
٥- بهترین اجناس و مناسب‌ترین آن‌ها را برای خرید انتخاب کنید.
٦- علایم تجاری آشنا و معروف را به کودکان نشان دهید.
۷- به هنگام جابجایی اجناس خرید شده در منزل در مورد آن‌ها صحبت کنید.
۸ ـ در مورد موقعیت مغازه، نحوه‌ی انتخاب کالا، پیدا کردن بخش‌های مختلف فروشگاه، نحوه‌ی خرید و پرداخت پول صحبت کنید و توضیح بدهید.
۹- در مورد سایر اطلاعاتی که به هنگام خرید کسب کرده‌اید صحبت کنید.

به هنگام آشپزی فعالیت‌های زیر را انجام دهید و از کودکان بخواهید تا:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- دستورالعمل آشپزی را در کتاب بخوانند. *۲- صورت وسایل مورد نیاز را تهیه نمایند.* *۳- محل هر یک از مواد مورد نیاز را مشخص کنند.* *٤- مراحل تهیه‌ی غذا را به ترتیب بخوانند.* *۵- مراحل تهیه‌ی غذا را به کمک فرزندتان انجام دهید.* *٦- هنگام تهیه‌ی غذا به فعالیت‌هایی که انجام می‌دهید اشاره کنید.* *۷- از کودکتان بخواهید تا دستور غذای مورد علاقه‌اش را تهیه کند.* *۸- صورت مواد غذایی مورد نیاز را مشخص کند و از فروشگاه بخرد.* *۹- او را در پخت غذای دلخواهش کمک کنید.*

در مورد محل کار و شغلتان فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- فرزندتان را به محل کارتان ببرید و بخش‌های مختلف را به او نشان دهید. *۲- فعالیت‌های شغلی‌تان را برای او توضیح دهید.* *۳- نحوه‌ی کاربرد وسایل در محیط کارتان را توصیف کنید.* *٤- نحوه‌ی انتقال تجارب و یادگیری‌هایتان را به زندگی واقعی و محیط کار توضیح دهید.* *۵- فعالیت‌های شغلی خود را با یادگیری‌های کودکتان در مدرسه مقایسه کنید.*

از کودکتان نخواهید که فعالیت‌ها را سریع و در مدت زمان کوتاهی انجام دهد. همان طور که ملاحظه خواهید کرد، نقش ما در انجام فعالیت‌های کودکان به تدریج تغییر خواهد کرد. برای مثال، هنگامی‌که دست کودکتان را برای راه‌رفتن در دست می‌گیرید به او کمک می‌کنید، اما کمک شما در یادگیری زبان مادری مؤثرتر و مهم‌تر از تمام فعالیت‌ها است.

با رشد کودکان، فعالیت‌های آن‌ها و شما نیز به‌تدریج بیشتر و پیچیده‌تر خواهد شد. کودکان مرحله‌به‌مرحله جلو می‌روند و در یادگیری زبان مادری خود پیشرفت می‌کنند. این رشد پیوسته و تدریجی است و سبب کسب آمادگی روزافزون در کودکان می‌شود؛ بنابراین، در بیشتر فعالیت‌ها و آموزش‌ها باید ساده بودن مطالب را برای کودکان در نظر داشته باشیم و به تدریج بر پیچیدگی آن‌ها بیفزاییم. همان طور که کودکان بزرگتر می‌شوند، فعالیت‌ها و آموزش‌های بعدی به آن‌ها نیز بیشتر و پیچیده‌تر و امکان انجام کارهای بیشتری برای آن‌ها فراهم می‌شود.

به عنوان والدین می‌توانید کمک‌های بسیار زیادی به کودکانتان بکنید که هیچ کس قادر به ارایه‌ی چنین کمکی نیست. به خاطر داشته باشید که یادگیری کلید موفقیت‌های بعدی فرزندان شما است. لذت بردن از فعالیت‌ها بسیار مهم است، بنابراین اگر شما و کودکتان از انجام فعالیتی لذت نمی‌برید به انجام فعالیت‌های دیگری بپردازید.

با کودکان خردسالتان صحبت کنید

کودکان علاقه‌مند به شنیدن صدای شما هستند. هنگامی که شما به صدا و صحبت‌های کودکانتان پاسخ می‌دهید، آن‌ها به معنی کلمه، یا صحبتی‌که بیان‌کرده‌اید پی می‌برند و می‌فهمند که این مسأله برای شما مهم است.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- سعی کنید اغلب اوقات با کودکتان صحبت کنید و به زمزمه‌ها، صداها، حرکات و خنده‌های او پاسخ بدهید، با او گفتگو کنید، او را لمس کنید، به او لبخند بزنید و خود را در معرض دید او قرار دهید. سعی کنید با کودکتان صحبت‌های ساده‌ای داشته باشید و بازی‌های آسانی با او انجام دهید.
۲- از او سوال کنید «گوش‌هایت کجاست؟» سپس گوش او را لمس کنید و با خنده بگویید «گوش شما این جا است.» این حرکت را چندین بار تکرار کنید. سپس این حرکت را در رابطه با دهان، بینی، چشم، زانو، شکم و سایر اعضای بدن او انجام دهید.
۳- هنگامی که شما و یا کودکتان خسته شدید بازی‌ها را متوقف کنید. بازی‌های مربوط به لمس کردن گوش و یا بینی را کنار بگذارید و کلمات مربوط به آن‌ها را چندین مرتبه تکرار نمایید.
٤- این عمل را در رابطه با موضوعات و کلمات دیگر نیز تکرار کنید. هنگامی که کودک شما کلمه‌ای را چندین بار از زبان شما می‌شنود، شروع به برقراری ارتباط بین صدا و معنی کلمه می‌کند. فعالیت‌های متفاوتی در این زمینه که کودک شما به آن علاقه‌مند است انجام دهید. آهنگ صدای‌تان را تغییر دهید، شکلک در بیاورید، لالایی بخوانید و... .

صحبت‌کردن با کودک بسیار مهم است. با کمک شما زمزمه‌های او روزبه‌روز به کلمات تبدیل خواهند شد.

کتاب‌ها و کودکان

(کودکان دو ماهه تا یک‌ساله)

به شیوه‌های مختلف سعی کنید خواندن کتاب را برای کودکانتان جذاب و دوست داشتنی کنید. کودکان خود را در جذابیت‌های کتاب سهیم کنید و قدم در راه کتاب‌خوان شدن آن‌ها بگذارید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- کارت‌های مقوایی یا کتاب‌های پارچه‌ای با تصاویر بزرگ و آسان که کودک شما نیز با آن‌ها آشنا است تهیه کنید.
۲- سعی کنید چندین بار در شبانه‌روز و در فواصل زمانی کوتاه برای کودکتان کتاب بخوانید. زمان خواب معمولاً زمان خوبی برای گفتن داستان یا خواندن کتاب است، اما شما می‌توانید کتاب‌خواندن را در زمان‌های دیگری نیز انجام دهید.
۳- هنگامی‌که شما در پارک قدم می‌زنید یا در اتوبوس نشسته‌اید و یا حتی هنگامی که در پشت میز صبحانه نشسته‌اید و منتظر صرف صبحانه هستید، زمان مناسبی برای خواندن کتاب است.
٤- هنگامی که کتاب می‌خوانید، به تصاویر کتاب اشاره کنید، نام تصاویر را چندین بار تکرار کنید. به وسایل و حیوانات و نام آن‌ها نیز اشاره کنید.
۵- سپس کتاب‌های بزرگتری به کودکتان بدهید تا آن‌ها را نگاه و لمس کند. به او اجازه بدهید تا از میان کتاب‌های مختلف یکی را انتخاب نماید و سپس آن را برای او بخوانید. اجازه بدهید تا جذابیت‌های کتاب را خودش کشف کند.

۶- کودکان در همان مراحل اولیه‌ی رشد اقدام به شناسایی چهره و صدای افرادی می‌کنند که از آن‌ها مراقبت می‌نمایند. هنگامی‌که شما برای کودکتان کتاب می‌خوانید او بین کتاب و چیزهایی‌که علاقه‌ی زیادی به آن‌ها دارد ارتباط برقرار می‌کند.

شرایط مناسبی برای خواندن مهیا کنید

داشتن انگیزه، علاقه به مطالعه، شرایط جسمی مناسب، وضعیت روانی مطلوب، تمرکز، دقت، توجه و ... همگی از شرایط فردی لازم برای خواندن هستند. علاوه بر شرایط فردی، شرایط فیزیکی محیط مطالعه نیز برای خواندن مهم هستند. داشتن میز تحریر مناسب، نور کافی، هوای تازه و اکسیژن کافی، عدم وجو سر و صدا و محرک‌های مزاحم دیگر، در اختیار داشتن ابزارهای لازم برای نوشتن و یادداشت‌برداری، درجه‌ی حرارات مناسب و... از جمله شرایط فیزیکی مناسب برای خواندن می‌باشند؛ بنابراین محیطی آرام، ساکت و راحت برای خواندن لازم و ضروری می‌باشد و علاقه‌ی کودکان به خواندن را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

صحبت‌کردن با کودک

(برای کودکان یک تا شش ساله)

با بزرگتر شدن کودکان همچنان به کتاب‌خواندن برای آن‌ها ادامه بدهید. صحبت‌کردن با کودکان موجب پیشرفت توانایی‌های زبانی آن‌ها می‌شود و به آن‌ها امکان می‌دهد تا بفهمند مطالبی را که می‌گویید مهم است.

فعالیت‌های پیشنهادی

اگرچه اولین فعالیت مطرح‌شده در فهرست زیر برای کودکان خردسال‌تر مؤثرتر و مفیدتر است، اما با بزرگترشدن کودکان فعالیت‌های بعدی بیشتر انجام می‌شود. با این حال، شما می‌توانید هر فعالیتی را که بیشتر از آن لذت می‌برید در هر دوره‌ی سنی انجام دهید.

۱- اغلب اوقات با کودکان خردسالتان صحبت کنید. هنگامی‌که به آن‌ها غذا می‌دهید، آن‌ها را به حمام می‌برید و لباس‌های آن‌ها را می‌پوشانید از آن‌ها سؤال‌های متفاوتی در رابطه با وسایل، مکان‌ها و لباس‌های مختلف بپرسید. اشاره به رنگ‌ها، اندازه‌ها، وسایل، اشکال و اشیاء می‌تواند برای کودکان مفید باشد.

۲- همیشه با کودکانتان صحبت کنید؛ هنگامی که با آن‌ها کتاب می‌خوانید، به تصاویر، اشخاص، حیوانات و اسامی اشاره کنید. از آن‌ها بپرسید که چه چیزهایی در کتاب وجود دارد. هنگامی که آن‌ها آماده شدند، از آن‌ها بخواهید که کاری شبیه شما انجام دهند. در رابطه با قسمت‌های مورد علاقه‌شان در داستان سؤال بپرسید. به سؤال‌های آن‌ها در رابطه با شخصیت‌ها، رویدادها و حوادث داستان پاسخ بدهید.

۳- از کودکان بخواهید تا در پیدا کردن اشیاء، اشخاص، مکان‌ها و... به شما کمک کنند. بدین وسیله به کودکان نوپای خود آموزش بدهید تا یک کمک‌کننده باشند. برای مثال، هنگامی که در حال آشپزی هستید، قاشق و چنگال، کتری، قابلمه، ماهی‌تابه و مانند آن را برای بازی در اختیار کودکان قرار دهید. درباره‌ی کارهایی که انجام می‌دهند سؤال کنید و به سؤال‌هایی که می‌پرسند پاسخ بدهید.

۴- درباره‌ی هر فعالیتی که همراه با کودکانتان انجام می‌دهید صحبت کنید. هنگامی که در حال غذا خوردن و یا مشغول قدم زدن هستید، زمانی که برای خرید به بازار می‌روید و یا برای گرفتن کتاب به

کتابخانه مراجعه می‌کنید با کودکانتان صحبت کنید. این فعالیت‌ها و فعالیت‌هایی از این قبیل به شما و کودکانتان فرصت می‌دهند تا درباره‌ی آن‌ها صحبت کنید. از آن‌ها سؤال بپرسید و به سؤال‌های آن‌ها پاسخ بدهید. هنگامی که به پارک یا بیرون شهر می‌روید، سؤال‌هایی در مورد رنگ گل‌ها بپرسید. برای مثال کدام گل‌ها قرمز هستند؟ کدام گل‌ها زرد هستند؟ چه چیزهای دیگری در باغ مشاهده می‌کنید؟ در پرسیدن سؤال با کودکانتان رقابت کنید. سؤال‌هایی که نیاز به پاسخ‌های توصیفی یا توضیحی دارند بپرسید. صحبت‌کردن و گفتگو با کودکان برای رشد توانایی‌های زبانی او لازم و ضروری هستند.

۵- به سؤال‌های کودکانتان صبورانه گوش کنید و صبورانه به آن‌ها پاسخ بدهید. اگر پاسخ سؤالی را نمی‌دانید، همراه با کودکتان پاسخ سؤال را در کتاب‌ها جستجو کنید. بدین ترتیب، او خواهد فهمید که کتاب‌ها منابع مهمی برای پاسخ دادن به سؤال‌ها هستند.

٦- از کودکانتان بخواهید تا برای شما داستان‌های متفاوتی تعریف کنند. سپس، سؤال‌هایی درباره‌ی داستان بپرسید و برای آن‌ها توضیح دهید که به فهم بهتر داستان نیاز دارید.

۷- هنگامی که کودکان شما قادر به انجام کارهای آشپزخانه و یا آشپزی‌های ساده هستند، از آن‌ها بخواهید تا به شما کمک کنند. از آن‌ها بخواهید تا در مرتب کردن میز آشپزخانه، شستن ظرف‌ها و چیدن شیرینی و بیسکویت‌ها و مانند آن به شما کمک کنند. کودکان خردسال و کلاس اولی‌های شما از کمک کردن به شما و پیروی از دستورات ساده لذت می‌برند. سعی کنید در رابطه با غذاهایی که می‌پزید و بویژه غذاهایی که کودکان به آن‌ها علاقه‌مند هستند صحبت کنید.

۸- [illegible] تلویزیون منزل شما بیش از اندازه روشن است آن را خاموش و بیشتر صحبت کنید.

کاربرد حروف الفبا

(برای کودکان دو تا شش ساله)

کاربرد حروف الفبا در بازی‌ها و فعالیت‌هایی که با فرزندتان انجام می‌دهید به او کمک می‌کند تا شکل حروف را بشناسد و صدای حروف و شکل آن‌ها را در کلمات مختلف با هم مرتبط سازد. کودک شما به زودی تفاوت بین حروف و موارد استثنا (مانند: حتی، مصطفی و...) را یاد خواهد گرفت. او متوجه می‌شود که حروف چه شکلی دارند و صدای آن‌ها شبیه به چیست. برای این منظور وسایلی مانند حروف الفبای مغناطیسی، کاغذ، مداد، مداد شمعی یا مداد رنگی، نشانه‌گذار یا برچسب‌های مختلف و رنگی، چسب و قیچی مناسب تهیه کنید.

فعالیت‌های پیشنهادی
همان طور که قبلاً گفته شد، اولین فعالیت در فهرست ارایه شده برای کودکان خردسال مؤثرتر و مفیدتر خواهد بود. با بزرگتر شدن کودکان فعالیت‌های پیچیده‌تر و بیشتری انجام خواهد شد. با این حال، می‌توانید هر فعالیتی را که بیشتر از آن لذت می‌برید و در هر دوره‌ی سنی انجام دهید. *۱- با کودکتان در جریان فعالیت‌ها و بازی‌ها همراه شوید. برای مثال، اسم او را روی کاغذ بنویسید و هر حرف اسم او را چندین بار تکرار کنید. هنگامی که اسم او را می‌نویسد، سعی کنید توجه‌اش را جلب نمایید. این فعالیت را برای اتاق و وسایل او و سایر مکان‌هایی که با آن‌ها سر و کار دارد انجام دهید. آیا او وسایل، اشکال و تصاویر اتاقش را تزیین می‌کند و یا روی آن‌ها نقاشی می‌کشد؟* *۲- به کودکتان آواز الفبا را آموزش بدهید و در بازی‌هایی که با او انجام می‌دهید از حروف الفبا استفاده کنید. بدین منظور می‌توانید از برخی کتاب‌هایی که حروف الفبا را به صورت آواز آموزش می‌دهند و یا بازی‌هایی در این زمینه دارند استفاده کنید.*

۳- با استفاده از وسایل آموزشی مانند ویدئو، سیستم‌های مدار بسته، کامپیوتر، اینترنت، برنامه‌های آموزشی تلویزیونی مانند: «سرزمین علامت‌ها»، فعالیت‌های یادگیری ترکیبی برای کودکان فراهم آورید. این برنامه‌ها را همراه با کودکتان نگاه کنید و با او در ریتم‌ها، آهنگ‌ها و آوازها همراه شوید.

٤- حروف الفبای مغناطیسی را روی یخچال یا فریزر خانه‌ی خود و یا هر سطح صاف فلزی دیگری بچسبانید. از کودکتان بخواهید تا نام حروفی را که با آن‌ها بازی می‌کند بگوید و این حروف را در کلماتی که او سعی در تلفظ آن‌ها دارد شناسایی کند؛ بنابراین، هنگامی که حروف و کلمات را چندین مرتبه به کودکتان نشان می‌دهید، او به هنگام نوشتن و خواندن به آسانی می‌تواند از حروف استفاده و آن‌ها را تعریف کند. کودکان غالباً مشتاق یادگیری حروفی هستند که با یکدیگر مرتبط و قسمتی از زندگی آن‌ها محسوب می‌شوند.

٥- در هر مکانی که با کودکتان رفت و آمد دارید، سعی کنید به حروفی که روی طرح‌ها، تابلو اعلانات و یا آگهی‌ها، پوسترها، ظروف غذا، کتاب‌ها و یا مجلات وجود دارد اشاره کنید. هنگامی که کودک شما سه یا چهارساله است، از او بخواهید تا حروفی را که شناخته و یادگرفته است پیدا کند و نام و صدای آن‌ها را بگوید.

٦- هنگامی که کودک شما در فاصله‌ی سنی سه تا چهار سالگی قرار دارد، او را تشویق کنید تا نام خود را بگوید و بنویسد. اولین اسمی را که بیشتر کودکان یاد می‌گیرند و می‌نویسند نام خودشان است (برای مثال، «نادیا» اسم دختری است است که حرف اول آن «ن» می‌باشد، یا کلماتی ساده (مثلاً «داس» نام یک وسیله‌ی کشاورزی است که حرف اول آن «د» است).

۷- برای کودکان کودکستانی کتاب‌های مربوط به حروف الفبا تهیه کنید. توجه آن‌ها را به کشیدن نقاشی جلب و در جریان فعالیت‌های مختلف سعی نمایید به آن‌ها کمک کنید. شما می‌توانید تصاویر و اشکال متفاوتی را از مجلات و روزنامه‌ها برش بزنید و در کتاب الفبای کودکتان بچسبانید. به کودکتان کمک کنید تا حرف اول نام اشیاء و یا اشخاصی را که در تصاویر و اشکال قرار دارند در کنار هر تصویر و یا شکل بنویسد؛ برای مثال، حرف «پ» برای پرنده، «ش» برای شیر.

پیش‌بینی رویدادها

(برای کودکان خردسال و دبستانی)

کتاب‌هایی که دارای کلمات و فرایندهای متوالی و پی‌درپی هستند، در پیشگویی رویدادهای بعدی داستان به کودکان کمک می‌کنند. این کتاب‌ها معمولاً کتاب‌های «قابل پیشگویی» نامیده می‌شوند. در کتاب‌های قابل پیشگویی کودکان علاقه‌مند به کشف رویدادهای داستان هستند، بنابراین سعی کنید کتاب‌های قابل پیشگویی در زمینه‌ی کلمات، عبارت‌های مختلف، سؤالات و شعرهای تکراری تهیه کنید.

فعالیت‌های پیشنهادی

ابتدا سعی کنید اولین فعالیت ارایه شده در فهرست مربوط به کودکان خردسال را انجام، سپس با بزرگترشدن کودکان فعالیت‌های بعدی را مد نظر قرار دهید. با این حال، شما و کودکان می‌توانید هر فعالیتی را که بیشتر از آن لذت می‌برید در هر دوره‌ی سنی انجام دهید.

۱- کتاب‌های قابل پیشگویی را برای کودکتان بخوانید. در ضمن آموزش کودک به او بفهمانید که کلمات را بشنود و آن‌ها را تکرار کند. از کلماتی در رابطه با رنگ‌ها، اعداد، حروف الفبا، نام حیوانات و مانند آن استفاده کنید.

۲- داستان‌هایی را انتخاب کنید که عبارت‌های تکراری دارند. برای مثال، در داستان «فرشته‌ای از آسمان» عبارت «می‌آی با هم دوست باشیم؟» چندین بار تکرار شده است. «آیا می‌توانیم دو مغز بادام توی یک پوست باشیم؟» نیز عبارتی است که کودکان از آن لذت می‌برند. کودکان به سرعت عبارت‌های تکراری را یاد می‌گیرند و به هنگام خواندن داستان از آن لذت می‌برند.

۳- کتاب‌هایی را انتخاب کنید و بخوانید که در آن‌ها به رویدادهای بعدی داستان اشاره شده است. کتاب‌های قابل پیش‌گویی در شناخت چگونگی پیشرفت یک داستان کوتاه به کودک کمک می‌کنند. کودکان به آسانی با عبارت‌های تکراری آشنا می‌شوند، آن‌ها را تکرار می‌کنند و تظاهر به خواندن می‌کنند. تظاهر به خواندن احساس قدرت و جرأت را در کودکان به وجود می‌آورد. کودکان با جستجو و شناخت رویدادهای بعدی داستان هیجان‌زده می‌شوند.

٤- به هنگام خواندن کتاب‌های قابل پیشگویی از کودکتان در رابطه با رویدادهای بعدی داستان سؤال کنید. بررسی کنید که آیا کودک شما به علایم، نشانه‌ها و تصاویر داستان اشاره می‌کند؟ آیا او به عبارت‌ها و کلمات ویژه توجه می‌کند؟ آیا او بین رویدادهای داستان و زندگی واقعی‌اش ارتباط نزدیکی برقرار می‌کند؟ این موارد از جمله توانایی‌های بسیار مهم در راه یادگیری کتاب‌خوان شدن هستند.

فعالیت‌های خلاقانه‌ای انجام دهید که مستلزم خواندن هستند

فعالیت‌ها و کارهای خلاقانه علاوه بر این که برای کودکان جالب به نظر می‌رسند، توانایی خواندن و نوشتن آن‌ها را نیز تقویت می‌کنند. اگر این فعالیت‌ها به گونه‌ای ضروری و با ارزش تلقی شوند، بر گرایش کودکان به خواندن و مطالعه، مؤثر واقع می‌شوند؛ بنابراین سعی کنید فعالیت‌های خلاق

و متفاوتی را برای کودکتان برنامه‌ریزی کنید و انجام دهید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- در مورد برنامه‌ریزی وقت خانواده از کودکانتان کمک بگیرید.
۲- در جلسات مشاوره‌ای خانواده از کودکانتان به عنوان منشی جلسه کمک بگیرید.
۳- از فرزندانتان در تهیه‌ی صورت غذای هفتگی خانواده کمک بگیرید.
٤- از فرزندانتان بخواهید که مراسم، جشن‌ها و سالگردهای جشن‌های افراد خانواده و فامیل را به صورت تقویم درآورند.
۵- در تهیه‌ی آلبوم عکس یا تمبر و نوشتن خاطرات مربوط به آن‌ها از فرزندانتان کمک بگیرید.
٦- از فرزندانتان بخواهید تا فعالیت‌های هر یک از اعضای خانواده را تنظیم کنند و به صورت تقویم هفتگی یا روزانه درآورند.

در خانه مطالب خواندنی داشته باشید

همان طور که قبلاً گفته شد، کودکان موفق کودکانی هستند که والدینشان از آن‌ها انتظارات بالایی دارند، از خواهر و برادرهای بزرگترشان کمک می‌گیرند و والدین آن‌ها با صدای بلند کتاب می‌خوانند. برای این که کودکان موفقی داشته باشید، باید آن‌ها را تشویق کنید تا پاسخ بسیاری از سؤالاتشان را از کتاب بگیرند. برای این منظور یک اطلس جغرافیایی، یک فرهنگ لغت خوب و یک دایرة المعارف مناسب در منزل داشته باشید. در مواقع لزوم، نحوه‌ی استفاده از هر یک از آن‌ها را برای کودکانتان شرح و عملاً نشان دهید. استفاده از لوح فشرده یا اینترنت نیز در این زمینه بسیار مفید خواهد بود.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- در منزلتان به اندازه‌ی کافی کتاب در دسترس داشته باشید.
۲- دایرة المعارف‌ها، لغت‌نامه‌ها و سایر منابع مرجع را در اختیار کودکانتان قرار دهید.
۳- انتقال اطلاعات، متقاعدکردن و جنبه‌های سرگرمی کتاب‌ها و مجلات را برای کودکانتان توضیح دهید.
۴- مجموعه‌ای از کتاب‌های کودکان را تهیه کنید و در اختیار آن‌ها قرار دهید.
۵- کتاب‌هایتان را به یکدیگر قرض بدهید.
۶- از کودکانتان بخواهید با دست‌های تمیز به کتاب‌ها دست بزنند.
۷- از آن‌ها بخواهید کتاب‌ها را پاره یا صفحات کتاب را تا نکنند.
۸- در کتاب‌ها چیزی ننویسند و یا چیزی نکشند.
۹- با نام فرزندانتان مهری تهیه کنید تا در کتاب‌هایشان استفاده کنند.
۱۰- از وسایل و نشانگرها برای خواندن کتاب استفاده کنید.

خانه‌ای برای کتاب‌های من

(برای کودکان خردسال و دبستانی)

با ایجاد یک کتابخانه‌ی کوچک خانگی، اهمیت کتاب را بـه کودکانتـان نشان دهید. قسمتی از کتابخانه‌ی خـانگی‌تـان را بـه کتـاب‌هـای کودکانتـان اختصاص دهید. به آن‌ها فرصت بدهید تا بیشتر از قبل کتاب بخوانند. بـدین ترتیب، علاقه‌ی آن‌ها را به کتاب افزایش دهید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- مکان ویژه‌ای برای کتاب‌های کودکانتان در نظر بگیرید تا آن‌ها بدانند که در چه مکانی باید به جستجوی کتاب مورد علاقه‌شان بپردازند. یک قفسه‌ی فلزی یا یک جعبه ی مقوایی را با کمک هـم تـزیین و بـه عنـوان کتابخانـه

استفاده کنید؛ یا این‌که می‌توانید یک قفسه‌ی ویژه‌ی کتاب بخرید و در مکانی مخصوص قرار دهید تا کودکان کتاب‌هایشان را در آن قرار دهند.

۲- به کودکانتان کمک کنید تا کتاب‌هایشان را با نظم و ترتیب خاصی مرتب کنند؛ به عنوان مثال، بر اساس علاقه‌مندی به کتاب‌ها و یا موضوعات آن‌ها (مانند کتاب‌های تاریخی و یا کتاب‌های مربوط به حیوانات). از هر روشی که جستجوی کتاب‌ها را برای کودکان شما آسان می‌کند استفاده کنید.

۳- سعی کنید از کتابخانه‌های محلی‌تان کتاب به امانت بگیرید (برای کسب اطلاعات بیشتر به مبحث «بازدید از کتابخانه» مراجعه کنید)؛ یا این که به کتابخانه و مخزن کتاب‌های مربوط به کودکان بروید و مدت زمانی را برای انتخاب و خواندن کتاب با کودکتان صرف کنید.

۴- کتاب‌هایی را که انتخاب می‌کنید در مکان ویژه‌ای قرار دهید. در کتابخانه‌ی منزلتان شما حتی می‌توانید یک قفسه‌ی مخصوص و یا یک مکان مخصوص برای کتاب‌های کتابخانه‌ی محلی در نظر بگیرید تا از کتاب‌های کودک شما کاملاً متمایز باشند؛ بنابراین هنگامی که خرید، جمع‌آوری، امانت گرفتن و خواندن کتاب به عنوان بخشی از زندگی شما در نظر گرفته شود، شما به کودکانتان این پیام را می‌دهید که «کتاب‌های مهم لذت‌بخش و پر از موارد جدید برای یادگیری هستند».

۵- اعضای خانواده، دوستان و کودکان را تشویق کنید تا از کتاب به عنوان هدیه برای تولد و یا دیگر فرصت‌های مناسب استفاده کنند.

۶- هنگامی که شما و کودکانتان کتاب‌های جدیدی تهیه می‌کنید می‌توانید آن را به کتابخانه‌ی خانگی خود اضافه کنید.

به کودکانتان کتاب و مجله بدهید

اصولاً خواندن هر گونه مطلبی (حتی مطالب بسیار سطح پایین)، بهتر از اصلاً نخواندن است. اگر به دلایلی فرزند شما دوره‌ی نقاهتی دارد و مجبور به استراحت است، بهترین سرگرمی، خواندن کتاب و مجله است. خواندن کتاب‌ها و مجلات و حتی کتاب‌های کارتونی نیز با ارزش هستند، زیرا کودکان را با طرح‌ها، شخصیت‌ها، کلمات و واقعیت‌های محیطی آشنا می‌سازند. گاهی اوقات، حتی جذابیت‌های ظاهری کتاب‌ها و مجلات نیز برای کودکان سرگرم کننده است.

سعی کنید به عنوان پاداش به فرزندانتان کتاب و مجله بدهید. پاداش‌ها را نباید به خاطر فعالیت‌های عادی و مورد انتظار روزمره به کودکان بدهید، بلکه باید در قبال رفتارهایی ارایه کنید که ورای تکالیف و وظایف آن‌ها است. هنگامی‌که از مطالب خواندنی به عنوان تقویت یا پاداش استفاده می‌کنید این مفهوم را برای آن‌ها مهم جلوه می‌دهید که کتاب، مجله و مانند آن فی نفسه باارزشاند؛ بنابراین، برای افزایش علاقه‌ی کودکان به خواندن از کتاب‌ها و مجلات متناسب با فعالیت‌های آن‌ها به عنوان پاداش و تقویت استفاده کنید.

احساس تملک نسبت به چیزی می‌تواند افراد کاملاً بی‌علاقه را به خواندن آن‌ها ترغیب کند. بدین منظور کتاب‌های سری کودکان یا مجلات کودکان را مشترک شوید و به آدرس و با اسم آن‌ها ارسال نمایید. مجلات رشد دانش‌آموز، سروش کودکان، کیهان کودکان و مجله‌ی پیوند از جمله مجله‌های مناسب برای کودکان و افزایش علاقه‌ی آن‌ها به خواندن است. آبونمان مجله برای کودکان، حتی آن‌هایی که علاقه‌ی چندانی به مطالعه و خواندن ندارند، یک هدیه‌ی عالی و مناسب است. آبونمان سری کتاب‌هایی

مانند سفرهای علمی، فسقلی‌ها و ... نیز می‌تواند انتظار دریافت آن‌ها را در کودکان ایجاد و خواندن آن‌ها را برای کودکان جذاب نماید.

استفاده از کتاب‌هایی که فیلم یا کارتون آن‌ها نیز تولید شده است در ایجاد علاقه به خواندن در کودکان نقش مهمی دارد. این گونه کتاب‌ها در یک فرهنگ عمومیت می‌یابد و جزیی از زندگی آن مردم می‌شود؛ بنابراین داشتن اطلاعات مربوط به آن‌ها با ارزش تلقی می‌شود. برای مثال، کتاب‌هایی مانند پینوکیو، سیندرلا، پری دریایی کوچک، دیو و دلبر، سفیدبرفی و هفت کوتوله، زیبای خفته، کتاب جنگل و مانند آن و خواندن این کتاب‌ها قبل از دیدن فیلم یا کارتون آن‌ها برای کودکان بسیار مهم تلقی می‌شوند و علاقه‌ی آن‌ها را به خواندن افزایش می‌دهد.

کتاب‌ها یا مجلات مربوط به مراسم و جشن‌های ملی، مذهبی و اجتماعی نیز مهم هستند. مرتبط ساختن ادبیات الهام گرفته از این مناسبت‌ها با شرایط اجتماعی روز برای کودکان بسیار با ارزش است. برای مثال، عید نوروز، روز دانش‌آموز یا دانشجو، روز ملی شدن صنعت نفت، سریال امام علی، فیلم عمر مختار، فیلم میرزا کوچک‌خان و... همگی از مناسبت‌های ملی، مذهبی و اجتماعی هستند که خواندن آن‌ها برای کودکان باارزش می‌باشد.

همراه خود کتاب داشته باشید

همیشه سعی کنید برای موقعیت‌های اضطراری سرگرمی‌های متفاوتی به همراه داشته باشید، چرا که کودکان تحمل انتظار کشیدن را ندارند؛ بنابراین، هر جا که می‌روید سعی کنید اسباب‌بازی‌های مختلف و کتاب را به عنوان بخشی از وسایل خود به همراه داشته باشید. برای مقابله با موقعیت‌های اضطراری می‌توانید فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- از فرزندانتان بخواهید کتاب یا مجله‌ی مورد علاقه‌شان را انتخاب کنند.
۲- در موقعیت‌های انتظار و پر تنش با صدای بلند کتاب بخوانید.
۳- در صورت امکان از کتابخانه‌ی محلی که در آن عضو هستید استفاده کنید.
٤- از مجلات و روزنامه‌های موجود استفاده کنید.
۵- از فرزندانتان بخواهید تا قصه‌های متفاوتی برای شما بگویند.
٦- در مورد وسایل مختلف و وسایل محیط سؤال کنید و ....

در سفرهای طولانی مدت کتاب بخوانید

در سفرهای طولانی حتماً کتاب به همراه داشته باشید و خواندن آن را به کودکان توصیه کنید. این سفرها علاوه بر خستگی جسمی در کودکان، حوصله‌ی آن‌ها را نیز سر می‌برد؛ بنابراین، در این گونه شرایط باید از کتاب و مجله به عنوان یک وسیله‌ی سرگرم‌کننده استفاده کنید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- در پیداکردن مسیرها از روی نقشه، تابلوهای جاده‌ای، خیابان‌ها و ... از کودکانتان کمک بگیرید.
۲- از آن‌ها بخواهید تا ماشین‌های مشابه، پلاک‌های متفاوت و یا مشابه، اسامی تبلیغاتی و مانند آن را پیدا کنند و بنویسند.
۳- کتاب یا بروشور مربوط به محل سفر را با صدای بلند بخوانید.
٤- اطلاعات مربوط به اماکن تاریخی و فرهنگی محل سفر را برای خانواده بخوانید.
۵- بازی با لغات یا مشاعره انجام دهید.
٦- اسامی کشورهای هر قاره و پایتخت آن‌ها، اسامی استان‌ها و مراکز آن‌ها و مانند آن را مطرح و بازی کنید.
۷- بازی‌های فکری مختلف، حل معما، گفتن چیستان، حل جدول و ... را پیشنهاد کنید.

ارزش یک تصویر به اندازه‌ی هزار کلمه است

(برای کودکان سه تا شش ساله)

کتاب‌هایی که نوشته و یا هیچ کلمه‌ای ندارند و فقط حاوی تصاویر زیبایی هستند، باعث می‌شوند که شما و کودکانتان با استفاده از خلاقیت ذهنی داستان‌هایی در رابطه با تصاویر آن‌ها بسازید. برای انجام این فعالیت، کتاب‌های تصویری بدون لغت، مجله‌های قدیمی، قیچی ایمن و کاغذهای متفاوتی تهیه کنید. استفاده از کتاب‌های تصویری بدون نوشتار موجب بهبود توانایی مکالمه یا صحبت‌کردن و تخیل و تجسم در کودکان می‌شود. ابتدا، اولین فعالیت‌های فهرست را برای کودکان خردسال ارایه نمایید و سپس فعالیت‌های سطح بالاتر و پیچیده‌تر مطرح کنید و مورد استفاده قرار دهید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- همراه با کودکانتان به تصاویر کتاب نگاه کنید. از آن‌ها بپرسید که داستان در رابطه با چه موضوعی است. هنگامی که یک صفحه را باز و تصاویر آن را مشاهده می‌کنید، داستان را به وسیله‌ی صحبت‌کردن با یکدیگر بیان کنید.   *۲- از کودکانتان بخواهید تا تصاویر، موضوعات و حیواناتی را که در کتاب می‌بینند تعریف نمایند. در رابطه با تصاویر کتاب با آن‌ها صحبت کنید و از آن‌ها سؤال کنید که آیا آن‌ها شبیه زندگی واقعی هستند؟*   *۳- از کودکانتان بخواهید تا با استفاده از کتاب‌ها، داستان‌هایی برای کودکان دیگر و اعضای خانواده تعریف کنند. انجام چنین کاری باعث می‌شود کودک شما احساس کند که کتاب‌خوان شده است و در راه یادگیری کتاب‌خوانی گام برمی‌دارد.*   *٤- از کودکانتان بخواهید تا تصاویر کتاب را نقاشی کنند و یا تصاویر مشابه و مورد نیاز خود را برای بیان داستان از مجلات و روزنامه‌ها برش بزنند.*

برای کودکان داستان‌های مصور بخوانید

اگرچه ممکن است تکرار یک داستان برای شما بسیار خسته‌کننده باشد، اما برای کودکان کاملاً آرامش بخش است و موجب احساس امنیت در آن‌ها می‌شود. کودکان با کمک تکرار داستان یا قصه آن را حفظ می‌کنند و مدت مدیدی در حافظه‌ی خود نگه می‌دارند. تکرار داستان برای کودکان مرحله‌ای بسیار مهم در مسیر کتاب‌خوان شدن آن‌ها است و از این طریق است که ساختار یک داستان را درک و آن را درونی می‌کنند. از کودکان بخواهید که داستان‌های مورد علاقه‌شان را با استفاده از کتاب یا بدون آن برای شما تکرار کنند. همچنین می‌توانید فعالیت‌های پیشنهادی زیر را انجام دهید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- درباره‌ی موضوع داستان و تصاویر روی جلد توضیح دهید. ***۲- آغاز و پایان داستان را کاملاً مشخص کنید.*** ***۳- از فرزندانتان بخواهید که با کلمات خودش داستان را توصیف کند.*** ***٤- اجازه بدهید تا حد ممکن از تخیل خودش استفاده کند.*** ***۵- از او بخواهید تا رویدادهای آن را پیش‌بینی کند.*** ***٦- به هنگام خواندن کتاب، احساسات و هیجان‌های مناسبی ابراز کنید.*** ***۷-در مورد مسائل، شخصیت‌ها، وسایل، رنگ‌ها و سایر موضوعات داستان سؤال کنید.***

از کودکتان بخواهید به زبان کودکانه داستان بگوید

کودکان، بویژه آن‌هایی که تازه مهارت خواندن کسب کرده‌اند، علاقه‌ی زیادی به خواندن مطالبی درباره‌ی زندگی‌شان دارند؛ از این رو، شما می‌توانید

از این گرایش و علاقه جهت افزایش رغبت کودکان به خواندن استفاده کنید. برای دستیابی به این هدف:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- از کودکانتان بخواهید که مطالب یا موضوعاتی را به زبان آورند.
۲- از کودکان بزرگتر بخواهید این مطالب یا موضوعات را بنویسند.
۳- از رویدادهای خانوادگی، اجتماعی، فعالیت‌های روزمره، گرایش‌ها و علایق کودکان برای طرح موضوع استفاده کنید.
۴- مطالب را ساده و آسان بنویسید.
۵- سعی کنید داستان را به زبان کودکان بنویسید.
۶- در مورد کاری که انجام می‌دهید توضیح بدهید.
۷- از فرزندانتان بخواهید برای داستانشان نقاشی بکشند.
۸- پوشه یا پرونده‌ای برای داستان‌های کودکانتان تهیه نمایید.
۹- از کودکانتان بخواهید که مدتی بعد داستانشان را مطالعه کنند.
۱۰- از کودکانتان بخواهید تا داستانشان را برای سایر اعضای خانواده و فامیل نیز بخوانند.

به هنگام خواندن داستان به نوار قصه‌ی آن نیز گوش کنید

در محیط خانواده، در سفرهای طولانی، در مسیر رفتن به منزل و در هر موقعیتی می‌توانید با استفاده از یک واکمن کوچک و گوشی به نوارهای ترانه و قصه‌ها گوش کنید. کتاب‌هایی که نوار قصه‌ی آن‌ها نیز وجود دارد می‌توانند برای کودکان، بویژه کودکانی که تازه مهارت خواندن کسب کرده‌اند، مفید باشند. البته، باید مراقب باشید که این شیوه جای خواندن والدین یا خواندن برای والدین و بلند خواندن کتاب را نگیرد. استفاده

از نوارهای مدرسه‌ی موش‌ها، ترانه‌های کودکان، بزبز قندی، اتل متل توتوله و... برای کودکان بسیار مفید است و علاقه‌ی آن‌ها را به خواندن بیشتر می‌کند.

با من شعر بخوانید، خواهید دید که چه قدر جالب است

(برای کودکان خردسال و کودکان دبستانی)

فعالیت‌های ریتمیک و منظمی مانند شعرخوانی، توجه کودک شما را به طرز تلفظ کلمات جلب می‌کند. برای این منظور، کتاب‌هایی با کلمات هم‌قافیه، کتاب‌های شعر کودکان، بازی کلمات و یا نوارهای موسیقی و شعر کودکان تهیه کنید. برای کودکان خردسال از فعالیت‌های ساده‌تر شروع کنید و به تدریج بر سطح دشواری مطالب بیفزایید. با این حال، شما می‌توانید هر فعالیتی را که بیشتر از آن لذت می‌برید در هر دوره‌ی سنی انجام دهید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- با کودکان بازی‌های شعری انجام دهید و با آن‌ها آواز بخوانید، بیشتر آوازها و بازی‌ها با دست زدن، بالا پریدن، پرتاب کردن توپ و بازی گروهی همراه است. این فعالیت‌ها علاوه بر اصلاح تلفظ کودکان به بهبود حافظه و یادگیری کودکان نیز کمک می‌کنند.
۲- همواره سعی کنید برای کودکانتان شعر بخوانید. هنگام خواندن شعر، قبل از بیان کلمه‌ی قافیه، لحظه‌ای مکث و کودکان را تشویق کنید تا کلمه‌ی هم قافیه‌ای مرتبط با شعر بگویند. هنگامی‌که کودکان این عمل را انجام دادند آن‌ها را تحسین کنید.
۳- به اشعار و آوازهای شعری‌که از رادیو، تلویزیون، اعضای خانواده و یا مجموعه‌های دیگر می‌شنوید توجه‌کنید و با کودکانتان آواز بخوانید.

٤- در محیط منزل و پیرامونتان به موضوعات و کلمات مختلف اشاره کنید و نام آن‌ها را بگویید. برای مثال، به ساعت اشاره کنید و سپس از کودکانتان بخواهید تا کلمات هم‌قافیه با کلمه‌ی مورد نظر شما را بگویند. به سینی، قوری، رادیو و مانند آن اشاره کنید و کلمات هم‌قافیه با آن‌ها را مطرح نمایید.

٥- بعضی از کلمات ساده، مانند توپ، فرش، تخت و زنگ آهنگ‌دار هستند. اجازه بدهید که کودکان کلماتی خنده‌دار و در عین حال آهنگین و موزون بگویند. برای مثال، شوت، بال، شال، آلو و پلو.

٦- کلماتی مانند توپ، شوت، تخت را برای کودکان بگویید و از آن‌ها بخواهید که کلماتی را بگویند که دارای صدای مشابه هستند.

٧- اگر اسم کودکان شما دارای آهنگ ساده‌ای است از آن‌ها بخواهید تا کلمات مشابه اسم خودشان را بگویند. برای مثال، علی ــ توپولی و...، نادیا، نازنین، نازیلا و... .

٨- اگر به رایانه دسترسی دارید، کودکانتان را در بازی‌های شعری رایانه‌ای تشویق کنید. اطلاعات بیشتر در رابطه با بازی‌های رایانه‌ای در مبحث «یادگیری به وسیله رایانه» ارایه شده است.

توانایی گوش‌دادن و بیان صداهای کلمات به کودکان می‌آموزد که کلمات مورد استفاده‌ی آن‌ها دارای صداهای مختلفی هستند. بیان کلمات کودکان را آماده می‌کند تا بین صحبت‌کردن و شنیدن هماهنگی ایجاد کنند. برای کسب این مهارت وسایلی مانند کتاب‌های شعر کودکانه، بازی با کلمات، شعرهای خنده‌دار و عبارت‌های جالب مانند قوری گل‌قرمزی، چای داغ، دایی چاق و... تهیه کنید.

فعالیت‌های پیشنهادی

اگرچه می‌توانید هر فعالیتی را که از آن بیشتر لذت می‌برید در هر دوره‌ی سنی انجام دهید، اما سعی کنید سلسله مراتبی از فعالیت‌های ساده تا مشکل را آماده و بر اساس این سلسله مراتب عمل کنید.

۱- نام کودکانتان را بگویید و سپس از آن‌ها بخواهید تا کلماتی را که حرف اولشان با حرف اول نام آن‌ها مشابه است بگویند (برای مثال، جواد، جوجه، جیب، جوراب یا نادیا، نازنین، نگار و ...).

۲- هنگامی که مشغول خواندن داستان و یا شعر هستید از کودکانتان بخواهید تا به گفته‌های شما گوش کنند و کلماتی را که با حروف مشترکی شروع می‌شوند بگویند؛ سپس، از آن‌ها بخواهید تا آن کلمات را تکرار و کلمات مشابه دیگری پیدا کنند.

۳- به کودکانتان کمک کنید تا با کلماتی که حرف اول آن‌ها مشترک است جملاتی بسازند، هرچند که این جملات ممکن است خنده‌دار باشند.

٤- به کودکانتان دو کلمه بگویید که تقریباً هم قافیه باشند، یا کلماتی بگویید که حرف اول آن‌ها با حرف اول نام یک حیوان مشابه باشد؛ سپس، نام آن حیوان را بگویید و از کودکانتان بخواهید که دو کلمه پیدا کنند که حرف اول آن‌ها مشترک باشد.

هنگامی که کودکان شعر و یا داستانی بیان می‌کنند، در واقع فهم خود را در رابطه با چیزهایی که فرا گرفته‌اند نشان می‌دهند. همچنان که به عنوان یک کتاب‌خوان رشد می‌کنند، از طریق بیان احساساتشان در کلمات نوشتاری این توانایی را ابراز می‌کنند. برای رسیدن و دستیابی به این مهارت، از اشعار و یا داستان‌های نوشته شده به وسیله‌ی کودکان، وسایلی که در یک بازی کودکانه مورد استفاده قرار می‌گیرند (مانند عروسک خیمه‌شب‌بازی) و مانند آن استفاده کنید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- داستان‌ها و یا اشعار را خیلی آرام برای کودکانتان بخوانید. اشعار را با شور و هیجان بخوانید و روی کلمات تکیه کنید.
۲- اگر کودکان شما به شعر یا داستان خاصی علاقه دارند، از آن‌ها بخواهید که به طور مرتب آن را بخواند. از آن‌ها بخواهید تا اشعار را از دید شاعر و با احساسات مورد نظر او بخوانند. بیان حالت‌های مختلف در صورت، بیان احساسات، حرکات بدن، آهنگ صدا به هنگام خواندن شعر یا داستان مهم است. پس از خواندن شعر یا داستان آن‌ها را به خاطر اجرای خوبشان تشویق کنید.
۳- به کودکانتان بگویید که تمام اعضای خانواده علاقه‌مند به دیدن اجرای شعر آن‌ها هستند. در یک فرصت مناسب هنگامی که همه‌ی اعضای خانواده جمع هستند از آن‌ها بخواهید تا شعرشان را بخوانند و زمانی که اجرای آن‌ها پایان یافت آن‌ها را تشویق کنید تا به خاطر دست‌زدن و تشویق‌های بلند دیگران در مقابل آن‌ها تعظیم کنند.
٤- کودکانتان را در آماده‌سازی نمایش مربوط به داستانی که خوانده و یا شنیده‌اند کمک کنید. به آن‌ها بگویید که این نمایش می‌تواند مربوط به اعتقادات یا زندگی واقعی باشد. آن‌ها را در ساختن و پیداکردن اشیایی که مربوط به داستان هستند کمک کنید. برای مثال، تاج غیر واقعی، حیوانات پارچه‌ای، وسایل ماشین، دسته‌ی جارو یا هر وسیله‌ای که در داستان مورد نیاز است.
۵- برخی از دوستان کودکان شما و یا اعضای خانواده‌تان می‌توانند آن‌ها را در پیدا کردن وسایل کمک کنند. اگر کودکان شما خردسال هستند، می‌توانید کلمات را بنویسید و اگر به اندازه‌ی کافی بزرگ شده‌اند می‌توانید آن‌ها را در نوشتن کلمات کمک کنید. سپس، کودکانتان را در ارایه‌ی نمایش و ایفای نقش برای دیگران کمک کنید.

برای کودکان داستان‌های خانوادگی بخوانید

(برای کودکان سه تا شش ساله)

والدین باید داستان‌های خانوادگی خود را برای کودکانشان تعریف کنند و به آن‌ها این امکان را بدهند تا درباره‌ی کسانی که برایشان اهمیت دارند، مطالب و اطلاعات بیشتری بدانند. بیان داستان‌های خانوادگی امکان شناخت و پیش‌بینی رویدادهای داستان و در برخی موارد رویدادهای زندگی واقعی را برای کودکان فراهم می‌آورند. برای این منظور سعی کنید از فعالیت‌های سطح پایین سلسله مراتب پیشنهاد شده برای کودکان خردسال شروع کنید و به تدریج سطح پیچیدگی فعالیت‌ها را بیشتر کنید. البته، همان طور که قبلاً گفته شد می‌توانید هر فعالیتی را که بیشتر از آن لذت می‌برید انجام دهید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- داستان‌هایی درباره‌ی والدین، پدربزرگ و مادربزرگ و یا هر فرد دیگر که در خانواده‌ی شما اهمیت دارد برای فرزندانتان تعریف کنید. البته، می‌توانید این داستان‌ها را در کتابی جمع‌آوری و عکس‌های قدیمی خود را به آن‌ها اضافه کنید.
۲- درباره‌ی رویدادهای دوران کودکی خودتان و یا زمانی‌که بسیار کوچک و خردسال بودید فکر کنید و داستان‌هایی در رابطه با این رویدادها بسازید. برای مثال، در مورد بازی‌های سنتی، مسافرت‌های خانوادگی، جشن تولدها، از دست دادن اولین دندان‌ها، رویدادهای مربوط به مهدکودک و دوره‌ی پیش دبستانی و مانند آن داستان بسازید و برای کودکانتان تعریف کنید.
۳- از کودکانتان بخواهید تا داستان‌هایی در رابطه با فعالیت‌هایی که در روزهای بخصوصی انجام داده‌اند تعریف کنند. برای مثال، درباره‌ی روزهای تعطیل، تولدها و مسافرت‌های خانوادگی داستان تعریف کنند.

٤- درباره‌ی مسافرت‌هایی که رفته‌اید خلاصه‌ای در یک دفتر بنویسید تا تبدیل به یک داستان خانوادگی شود. از رویدادهای ویژه‌ی خانواده و یا مربوط به کودکانتان عکس و فیلم بگیرید. نوشتن رویدادهای خاص و چسباندن عکس‌های مربوط به آن رویدادها در دفترچه‌ی خاطرات، داستان‌های خانوادگی را به نوشته‌های تاریخی پیوند خواهد زد. شما می‌توانید رویدادهای روزانه را به این دفتر اضافه کنید. برای مثال، رفتن به خرید و یا پارک، آشپزی‌های ویژه یا میهمانی‌های خانوادگی و مانند آن. بیان این داستان‌ها و رویدادها به کودکان کمک می‌کنند تا صدای کلمات، قرار گرفتن کلمات در کنار یکدیگر و شکل‌گیری مفاهیم را بفهمند.

دفترچه‌ی خاطرات و یادگاری تهیه کنید

گردآوری اطلاعات مربوط به خانواده و یا هر یک از اعضای آن فعالیتی جذاب و دوست داشتنی است. کودکان می‌توانند ضمن تهیه‌ی این خاطرات چیزهایی بیاموزند و سال‌ها بعد آن‌ها را یادآوری نمایند. برای این منظور از کودکانتان بخواهید که:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- آلبومی از عکس‌های خانواده، تمبرها، کارت پستال‌ها و ... تهیه کنند. *۲- برای هر صفحه عنوان مناسبی انتخاب کنند.* *۳- در صفحات دفتر، نقاشی بکشند.* *٤- مطالب و خاطرات را به ترتیب زمان (روز، هفته، ماه و سال) تنظیم کنند.* *۵- در مورد موضوعات مختلف مطالبی بنویسند.* *٦- فعالیت‌های ورزشی، ورود به مدرسه، جشن تکلیف، جشن پایان دوره‌ی خود و مانند آن را ثبت کنند.*

۷- خاطرات سفرهای خانوادگی را بنویسند.
۸- خاطرات، عکس‌ها و موضوعات هر یک از فرزندانتان را جداگانه تنظیم کنید و در جریان آن از کودکانتان کمک بگیرید.

مهارت نوشتن

(برای کودکان سه تا شش ساله)

خواندن و نوشتن مکمل یکدیگرند. هر چقدر که کودکان این فعالیت‌ها را بیشتر انجام دهند به مهارت آن‌ها در انجام این فعالیت‌ها افزوده می‌شود. برای کسب این مهارت وسایلی مانند مداد رنگی، مداد شمعی، ماژیک، نخ بافندگی یا روبان، کاغذ در اندازه‌های مختلف، دفترچه، مقوای نازک و یا کاغذ سنگین، کاغذ رسم و قیچی مناسب تهیه کنید.

فعالیت‌های پیشنهادی

۱- به‌طور کلی، از فعالیت‌های ساده و لذت بخش شروع کنید. برای کودکان خردسال فعالیت‌های ساده‌تری در نظر بگیرید، اما برای کودکان بزرگتر سطح دشواری فعالیت‌ها را به تدریج بیشتر کنید.
۲- در کنار کودکانتان بنشینید و همراه با آن‌ها بنویسید. کودکانتان با نگاه کردن به نحوه‌ی نوشتن شما مسائل زیادی در رابطه با نوشتن یاد خواهند گرفت. در رابطه با نوشتن و نکات مهم آن با کودکانتان صحبت کنید. بدین وسیله کودکان شما خواهند فهمید که نوشتن وسیله‌ای است که کاربردهای زیادی دارد.
۳- به کودکان پیش‌دبستانی و خردسال اجازه بدهید تا راه خود را در نوشتن پیش بگیرند. هنگامی که آن‌ها فقط خط‌خطی می‌کنند و یا روی کارت تولد، دفترچه و کاغذ چیزی می‌نویسند آن‌ها را تشویق کنید.

۴- تابلو و یا تخته وایت‌بورد خانوادگی خود را در آشپزخانه یا نزدیک میز تحریر نصب و کودکانتان را تشویق کنید تا مطالبی را روی آن بنویسند. مطمئن شوید که کودکانتان نوشته‌های مربوط به خود را بر روی تابلو پیدا می‌کنند.

۵- از کودکانتان بخواهید تا داستان‌های ساده‌ای برای شما تعریف کنند و شما این داستان‌ها را در دفترچه‌ی خاطرات‌تان بنویسید. درباره‌ی قسمت‌های مختلف داستان‌ها و رویدادهای ویژه‌ی آن از آن‌ها سؤال کنید.

۶-کودکان پیش‌دبستانی‌تان را به نوشتن نام خود و تمرین نوشتن آن تشویق کنید. به خاطر داشته باشید که در ابتدا آن‌ها ممکن است فقط از حرف اول و دوم نام‌شان استفاده کنند. با این حال، آن‌ها را تشویق به نوشتن کنید.

۷- کودکانتان را در نوشتن نامه و فرستادن ایمیل به نزدیکان و دوستان برای تشکر از هدایای آن‌ها یا ارسال پیام و احساساتشان کمک کنید. از نزدیکان و دوستانتان بخواهید تا پاسخ کودکان شما را بدهند.

۸- هنگامی که کودکان شما به کودکستان و پیش‌دبستانی می‌روند، کلمات را آن طور که می‌شنوند می‌نویسند. برای مثال، از آن‌ها بخواهید که نوشته‌های خود را برای شما بخوانند. در این مورد نگران نشوید چرا که آن‌ها به زودی یاد خواهند گرفت و نقایص خود را برطرف خواهند کرد.

۹- با بزرگتر شدن کودکان، آن‌ها می‌توانند داستان‌های بلندتر و طولانی‌تری را بنویسند و بگویند. سؤال‌هایی را که به سازماندهی داستان‌های آن‌ها کمک می‌کند از آن‌ها بپرسید. به سؤال‌های آن‌ها در رابطه با حروف الفبا و تلفظ صحیح کلمات پاسخ دهید.

۱۰- نوشته‌های کودکانتان را به یک کتاب تبدیل کنید و تصاویر و نوشته‌های آن‌ها را روی یک تکه کاغذ رسم بچسبانید. برای هر کتاب یک پوشش مقوایی و یا کاغذ سنگین تهیه کنید؛ سپس، هنرمندانه عنوانی برای کتاب انتخاب کنید و نام کودکتان را به عنوان نویسنده‌ی کتاب بنویسید و کتاب را به وسیله نوار و یا روبان صحافی و تزیین کنید.

فعالیت‌های مطرح شده در زمینه‌ی مهارت نوشتن برای کودکان تجربه‌ی ارزشمندی است، اما شما می‌توانید یادگیری‌های کودکانتان را بیشتر حمایت کنید.

دوستان مکاتبه‌ای داشته باشید

ارسال نامه‌های پستی به اسم کودکان، آن‌ها را به خواندن آن نامه‌ها ترغیب می‌کند. خواندن نامه‌ی یک دوست برای کودکان بسیار جذاب‌تر از تماشای تلویزیون است. حتی نامه‌های تبلیغاتی نیز برای کودکان هیجان‌انگیز است. داشتن یک یا چند دوست مکاتبه‌ای می‌تواند در ایجاد انگیزه و تمایل به خواندن کودکان مؤثر باشد. از کودکانتان بخواهید که:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- به نامه‌ی دوستشان پاسخ بدهند. *۲- درباره‌ی مسائل زندگی روزمره، احساسات و اهدافشان مطلب بنویسند.* *۳- درباره‌ی مسائل زندگی روزمره، احساسات و اهداف دوستشان سؤال کنند.* *۴- قرار ملاقاتی با دوستانشان بگذارند.* *۵- مطالب نامه را به گونه‌ای بنویسند که انگار در حال صحبت مستقیم با او هستند.* *۶- درباره‌ی وجوه مشترک و تفاوت‌هایشان مطلب بنویسند.* *۷- عکس، یادگاری و مطالب جدید خواندنی را برای یکدیگر بفرستند.* *۸- در مورد نویسنده‌ی مورد علاقه‌شان مطلب بنویسند.* *۹- برای افراد آشنای خودتان نامه بنویسند.* *۱۰- نظرشان را درباره‌ی مجله‌ها، روزنامه‌ها یا کتاب‌های مورد علاقه‌شان بنویسند و سؤال‌هایی مطرح نمایند.*

بازدید از کتابخانه و نمایشگاه کتاب

کتابخانه‌ها بیشتر از کتاب‌ها در خدمت شما هستند. اصولاً کتابخانه‌ها مکان‌های یادگیری و کشف رویدادهای علمی هستند. در مورد کتابخانه و نحوه‌ی گرفتن کارت کتابخانه برای کودکانتان صحبت کنید. اگر کارت عضویت ندارید یک کارت عضویت نیز برای خودتان تهیه کنید.

خودتان و کودکانتان را به کتابدار کتابخانه معرفی کنید. کتابداران می‌توانند در انتخاب بهترین کتاب که هم جالب و هم مناسب سن کودک شما باشد به شما کمک کنند. آن‌ها همچنین می‌توانند در ارایه‌ی سایر خدمات و برنامه‌های یک کتابخانه، به شما کمک کنند. علاوه بر ارزش‌های مادی کتاب‌ها و کتابخانه‌ها، کتابخانه‌ی محلی شما به احتمال زیاد دارای نوارهای مختلف، لوح فشرده‌ی کتاب‌ها، لوح فشرده‌های صوتی، نوارهای آموزشی، فیلم، رایانه و دیگر منابعی است که می‌توانند مورد استفاده شما قرار بگیرند. شما حتی می‌توانید کتاب‌هایی به زبان‌های متفاوت با زبان مادری‌تان پیدا کنید. به طور کلی، خدمات یک کتابخانه توانایی خواندن شما و فرزندانتان را بهبود می‌بخشد؛ بنابراین، اگر به توانایی خواندن خودتان و خانواده‌تان علاقه‌مندید به کتابخانه‌ها مراجعه و با کمک کتابدار برنامه‌ها و کتاب‌های مناسبی برای خودتان و کودکانتان فراهم کنید.

بیشتر کتابخانه‌ها ساعت‌های خاصی برای بیان قصه و داستان برای کودکان تمام سنین اختصاص می‌دهند. شما می‌توانید همراه با کودکانتان در این جلسات شرکت کنید. گوینده‌ی داستان از حرکات دست و فعالیت‌های بدنی متفاوتی به هنگام بیان داستان استفاده خواهد کرد. همچنین، گوینده‌ی داستان اطلاعات تازه و جدیدی به شما خواهد داد که می‌توانید در ساعت‌های مربوط به خواندن داستان در خانه مورد استفاده قرار دهید.

کتابخانه‌ها ممکن است بیش از یک بار در هفته جلسات خواندن داستان داشته باشند. به منظور بهره بردن از جلسات روایت داستان، شما و کودکانتان می‌توانید کتاب‌های متفاوتی در مورد موضوع جلسه بخوانید، شما می‌توانید ایفای نقش کنید و یا آواز بخوانید، از عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی استفاده کنید و یا فعالیت‌هایی انجام دهید که با موضوع مورد نظر مرتبط باشد. شما همچنین می‌توانید عقاید و باورهایتان را در رابطه با کتاب‌هایی که می‌خوانید و یا فعالیت‌هایی که در خانه انجام می‌دهید با کودکانتان در میان بگذارید.

خانواده‌ها نیز می‌توانند با هم کتاب بخوانند و یا در جلسات روایت داستان توسط گوینده‌ی کتابخانه شرکت کنند. برخی از کتابخانه‌ها فعالیت‌هایی را در مورد کتاب‌خواندن، طرح‌های هنری، مهارتی و دیدن فیلم برای خانواده‌ها تعیین می‌کنند.

دسترسی به کتاب‌های مختلف، توانایی خواندن و میزان علاقه‌ی کودکان به خواندن می‌تواند در کتاب‌خوان شدن آن‌ها نقش اساسی داشته باشد؛ بنابراین، اگر امکان مالی مناسبی برای خرید کتاب ندارید، اگر کتابخانه‌ی خانگی و یا سطح سواد مناسبی ندارید، می‌توانید با مراجعه به کتابخانه این مشکلات را حل کنید. با این کار اطلاعات بسیار زیادی فراروی فرزندانتان قرار می‌دهید، اطلاعاتی هماهنگ با سن و سال کودکتان در اختیارشان قرار می‌دهید و آن‌ها را با هر موضوع و سبک ادبی قابل تصوری آشنا می‌سازید. برای این منظور باید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- ساعت کتابخانه را به کودکانتان بگویید.
۲- زمان مجاز برای امانت گرفتن کتاب را به کودکان بگویید.
۳- بخش مربوط به کودکان را شناسایی کنید و از کودکانتان کمک بگیرید.

٤- جریمه‌های تأخیر در تحویل کتاب به کتابخانه را مطرح کنید.
٥- در جلسات کتاب‌خوانی با صدای بلند در کتابخانه شرکت نمایید.
٦- در دوره‌های آموزشی و یا سخنرانی‌های ویژه‌ی کودکان در کتابخانه شرکت کنید.
٧- شرایط شرکت در دوره‌های ویژه‌ی تابستانی کودکان را فراهم نمایید.

رفتن به نمایشگاه‌های کتاب محلی، استانی، کشوری و بین‌المللی کتاب بسیار جالب است و برای جلب علاقه‌ی کودکان به خواندن کتاب و بزرگسالان، تماشای نمایش‌های عروسکی، گروه‌های آواز و قصه‌گویی، کارگاه‌های داستان‌گویی و خاطره‌نویسی، آشنایی با نویسندگان کتاب‌های کودکان و مانند آن می‌تواند در جلب علاقه‌ی کودکان به خواندن مؤثر باشند. نحوه‌ی خرید کتاب، استفاده از پوسترها و آگهی‌های تبلیغاتی، آشنایی با ناشران و خرید کتاب با تخفیف ویژه همگی از جذابیت‌های نمایشگاه‌های کتاب هستند.

کتاب‌خواندن در تابستان

پس از پایان سال تحصیلی، برخی از کودکان ممکن است کتاب‌خواندن را کنار بگذارید و فراموش کنند. کتابخانه‌ها با دادن برنامه‌های تابستانی به حفظ علاقه‌ی کودکان به کتاب‌خواندن کمک می‌کنند. کودکان سنین پیش‌دبستانی تا دبیرستان برای خودشان کتاب می‌خوانند.

یک معلم و یا یک کتابدار ممکن است به کودک یک دفترچه‌ی یادداشت روزانه و یا جدول کارنما جهت نوشتن فهرست کتاب‌هایی که در تابستان خوانده است بدهد. از آن‌جا که بلند خواندن کتاب از اهمیت زیادی برخوردار است، بیشتر کتابخانه‌ها کلوپ‌های «*برای من بخوان*» برای کودکان

پیش‌دبستانی و دبستانی تشکیل می‌دهند تا آن‌ها بتوانند کتاب بخوانند.

تداوم مطالعه و خواندن سبب افزایش توان حافظه در یادآوری اطلاعات می‌شود. تعطیلات نسبتاً طولانی تابستان اگر همراه با مطالعه نباشد سبب پس رفت می‌شود. همانند بسیاری از مهارت‌های دیگر (مانند واژگان زبان غیر مادری) اگر از مهارت خواندن به طور منظم استفاده نکنید کاهش می‌یابد.

برنامه‌های مطالعاتی بسیار منظم و رقابت‌آمیز و آموزش‌های ساده‌ی خواندن در فصل تابستان در مراکز مختلف (برای مثال، مدارس، مساجد، مراکز پرورش فکری کودکان و نوجوانان، مراکز فرهنگی وابسته به شهرداری، کتابخانه‌ها و...) انجام می‌شود. داستان‌نویسی، خلق موضوعات جدید، خواندن کتاب‌های مختلف، گزارش‌نویسی، خاطره‌نویسی و مانند آن همگی از جمله فعالیت‌های تابستانی هستند که به افزایش مهارت خواندن کمک می‌کنند. برای تنظیم یک برنامه‌ی منظم و مداوم مطالعه باید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- اهداف و برنامه‌های تابستانی فرزندانتان را مشخص کنید. ***۲- برای هر یک از برنامه‌های فرزندانتان شرح وظایف ویژه‌ای بنویسید.*** ***۳- در مورد نحوه‌ی انجام هر برنامه سؤال‌هایی مطرح کنید و مطمئن شوید که فرزندان شما مهارت لازم را دارند.*** ***٤- برنامه‌ی خواندن روزانه، هفتگی و ماهانه‌ی فرزندانتان را مشخص کنید.*** ***۵- تقویم تابستانی ویژه‌ای برای کتاب‌خواندن تنظیم کنید.*** ***٦- از فرزندانتان بخواهید در مورد کتاب‌هایی که می‌خوانند برای شما مطالبی بگویند.*** ***۷- به صورت منظم به کتابخانه سر بزنید.*** ***۸- فعالیت‌های ورزشی را به عنوان یک هدف مهم یادگیری و خواندن در نظر بگیرید.*** ***۹- مرور درس‌های سال گذشته و مطالعه‌ی مقدماتی کتاب‌های سال بعد را در برنامه‌ی تابستانی در نظر بگیرید.***

یادگیری به وسیله‌ی رایانه

همان طور که قبلاً بحث شد، رایانه‌ها نمی‌توانند جایگزین مناسبی برای فعالیت‌های خواندن و نوشتن باشند، اما می‌توانند حامی خوبی برای فعالیت‌هایی باشند که به کودکان آموزش داده می‌شوند. بیشتر برنامه‌های رایانه‌ای فعالیت‌هایی را ارایه می‌دهند که علاقه‌ی کودکان شما را افزایش می‌دهند و درس‌های مناسب و جالبی مطرح می‌کنند. کودکان خردسال اگرچه نمی‌توانند بخوانند، اما می‌توانند از یک سری برنامه‌های رنگ‌آمیزی و جذاب رایانه‌ای با شخصیت‌های جالب استفاده کنند. برنامه‌های رایانه‌ای این امکان را به کودکان می‌دهند که:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- داستان‌هایی را که می‌شنوند، یک بار برای خودشان تکرار کنند و یک بار نیز در حضور دیگران مطرح نمایند.
۲- با موضوعات و شخصیت‌های داستان که حروف الفبا، کلمات ساده و قافیه‌دار و دیگر توانایی‌های مهم خواندن را آموزش می‌دهند تعامل داشته باشند.
۳- با صدای به رایانه فرمان بدهند، صدای کتاب‌خواندنشان را ضبط کنند و صدای ضبط شده را به عقب برگردانند و مجدداً گوش کنند؛ بنابراین آن‌ها می‌توانند صدای خودشان را بشنوند.
٤- با جملات ساده با شخصیت‌های برنامه‌های رایانه‌ای ارتباط برقرار کنند.
۵- تصاویر و شخصیت‌ها را به داستان خود اضافه کنند.
٦- کتاب خود را تدوین و آن را چاپ کنند یا کپی بگیرند.
۷- مجموعه‌ی عکس و اسلاید فراهم نمایند.
۸- تمجید و تشویق دیگران را کسب و در توانایی‌های زبانی‌شان پیشرفت کنند.

جستجو و استفاده از رایانه

اگر در خانه رایانه ندارید، از کتابدار کتابخانه‌ی محلی‌تان بخواهید تا یکی از رایانه‌های کتابخانه را برای استفاده‌ی شما مهیا نمایند. مدارس، کافی‌نت‌ها و یا کالج‌ها و آموزشگاه‌های نزدیک محل زندگی شما نیز دارای آزمایشگاه‌های رایانه‌ای هستند که شما می‌توانید از آن‌ها استفاده کنید.

از کتابدار یا مسؤول بخش رایانه‌ی مدرسه، کافی‌نت و ... در رابطه با بهترین برنامه‌های یادگیری استفاده از رایانه سوال کنید. آن‌ها می‌توانند شما را در یادگیری مراحل کار با رایانه قبل از کار کردن با کودکانتان کمک کنند. هنگامی که به همراه کودکانتان در پشت رایانه نشسته‌اید، در ابتدا با آن‌ها همراه شوید و سپس آن‌ها را در هنگام بازی‌کردن نگاه کنید. آن‌ها را به هنگام کارکردن با رایانه راهنمایی و تشویق کنید. هنگامی‌که کودک شما نسبت به این برنامه‌ها ابراز علاقه نمود، مطمئن شوید که برنامه‌ی مورد استفاده‌ی شما متناسب با سن کودکتان است. اغلب اوقات، یک برنامه‌ی رایانه‌ای فعالیت‌هایی را برای سنین مختلف ارایه می‌کند. برنامه‌ها تکالیف زیادی را ارایه می‌دهند. در حقیقت، اگر شما دارای فرزندانی در سنین مختلف هستید یک برنامه می‌تواند تکالیف و تمرین‌هایی را در رابطه با توانایی‌های مختلف ارایه دهد و مورد استفاده‌ی فرزندان شما قرار گیرد.

برنامه‌های رایانه‌ای زیادی برای کودکان وجود دارند که قابل دسترسی هستند، اما کیفیت آن‌ها متغیر است. اگر می‌توانید قبل از خرید یک برنامه آن را آزمایش کنید. برای بررسی برنامه‌های مربوط به کودکان، می‌توانید آن‌ها را در کتابخانه‌ی محلی‌تان بررسی نمایید. در رابطه با اطلاعات و توصیه‌های مربوطه به بهترین نرم‌افزارها از کتابدارها و یا معلم و متخصصان مربوط حتماً سؤال کنید.

بیشتر برنامه‌های رایانه‌ای در وب سایت‌هایی که آدرس آن‌ها در اینترنت وجود دارد قابل دسترسی هستند. سازمان‌هایی از قبیل کتابخانه‌ها، دانشگاه‌ها و ادارات دولتی اطلاعات را از طریق وب سایت‌های ویژه‌ی خود به مردم ارایه می‌دهند. همچنین، گروه‌های حرفه‌ای و گروه‌های غیردولتی نیز اطلاعات را از طریق وب‌سایت‌های ویژه‌ی خود ارایه می‌کنند. برنامه‌های مناسب کودکان از این طریق قابل دسترسی هستند، اما کیفیت این برنامه‌ها بسیار متغیر است و شما برای انتخاب برنامه‌های مورد نظرتان باید از متخصصان و کتابداران کمک بخواهید.

تلویزیون را همیشه روشن نگذارید

اگرچه الگوهای رسانه‌ای به طور کلی برای شکل‌دهی بسیاری از رفتارهای کودکان مناسب است و کودکان بخشی از وقت خود را صرف تماشای تلویزیون می‌کنند، اما کودکانی که در خواندن ضعیف‌تر هستند مدت زمان بیشتری به تماشای تلویزیون می‌پردازند؛ بنابراین محدود کردن زمان تماشای تلویزیون برای کودکان بسیار مهم است.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- در جلسه یا شورای خانوادگی در مورد مدت زمان تماشای تلویزیون تصمیم بگیرید. *۲- برنامه‌های مورد نظر را مشخص کنید.* *۳- تماشای برنامه‌های آموزشی تلویزیون را توصیه نمایید.* *٤- برنامه‌ی روزانه و هفتگی تماشای تلویزیون را تدوین نمایید.* *۵- در مورد شخصیت‌ها، رفتارها و نکات آموزنده‌ی برنامه‌های تلویزیونی صحبت کنید.*

۶- در مورد نکات و سبک ادبی، نوع برنامه‌ها و آموزش‌های ضمنی برنامه‌های تلویزیون بحث و تبادل نظر کنید.
۷- سؤال‌هایی در مورد برنامه‌های تلویزیونی مطرح نمایید.

بیشتر کودکان از تلویزیون لذت می‌برند و مطالب و آموزش‌های زیادی را از طریق آن فرا می‌گیرند. به خاطر داشته باشید که اگرچه کودکان از چیزهایی که می‌بینند (خوب یا بد) تقلید می‌کنند، اما این مسأله که کودکانتان چه مدت زمان و چه نوع برنامه‌هایی را ببینند به شما بستگی دارد. در این رابطه می‌توانید فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

فعالیت‌های پیشنهادی

۱- با توجه به سن کودکانتان، نوع برنامه‌هایی را که می‌خواهید ببینند و از آن تقلید کنند انتخاب کنید.
۲- آن دسته از برنامه‌های تلویزیونی را دنبال کنید که به کودکان شما آموزش می‌دهند، آن‌ها را به خواندن و نوشتن علاقه‌مند می‌کنند، آن‌ها را به گوش‌دادن و سؤال کردن تشویق می‌کنند، در یادگیری حروف الفبا و کلمات به آن‌ها کمک می‌کنند، باعث می‌شوند که آن‌ها احساس خوبی نسبت به خودشان پیدا کنند و سرانجام این که عقاید و مسائل جدیدی را به کودکان شما آموزش می‌دهند.
۳- مدت زمانی را که کودکان شما اجازه دارند تلویزیون نگاه کنند محدود کنید. نگاه کردن زیاد به تلویزیون باعث غفلت از سایر فعالیت‌هایی می‌شود که کودکان شما باید انجام دهند (برای مثال کتاب‌خواندن، بازی‌کردن با دوستان، صحبت‌کردن با اعضای خانواده، انجام دادن تکالیف مدرسه و...).

۴- هنگامی که همراه با کودکانتان مشغول تماشای تلویزیون هستید در مورد برنامه‌ای که می‌بینید با آن‌ها صحبت کنید. به سؤالات آن‌ها پاسخ بدهید و سعی کنید نکته‌هایی را از برنامه‌های تلویزیونی مورد توجه قرار دهید که در زندگی واقعی نیز وجود دارند.

۵- هنگامی که نمی‌توانید همراه با کودکانتان تلویزیون نگاه کنید، از آن‌ها بپرسید که چه برنامه‌ای را دیده‌اند. سپس در مورد برنامه از آن‌ها سؤال کنید. از آن‌ها بپرسید که چه چیزی آن‌ها را به هیجان آورده و یا برای آن‌ها مشکل ایجاد کرده است.

۶- به کتابخانه بروید و کتاب‌هایی را پیدا کنید که برنامه‌های تلویزیونی را پیگیری می‌کنند، و یا تصاویر و نقاشی‌هایی را که به شما در تدوین کتاب کمک می‌کنند تهیه نمایید.

از آمادگی فرزندانتان برای خواندن مطمئن شوید

آمادگی برای خواندن به توانایی‌های متفاوتی مانند رشد جسمی، شناختی، عاطفی، اجتماعی و مانند آن بستگی دارد. سن کودک، جنسیت او، ادراک دیداری و شنیداری، مهارت‌های زبانی و علاقه‌ی او به خواندن در آمادگی کودک برای خواندن مؤثرند.

از آن‌جا که رشد مهارت‌های زبانی و خزانه‌ی لغات دختربچه‌ها سریع‌تر، بیشتر و زودتر از پسربچه‌ها است، بنابراین آمادگی آن‌ها برای خواندن بیشتر است. تجارب قبلی کودکان، آموزش‌ها، محرک‌ها و موقعیت‌های آموزشی آن‌ها نیز در این آمادگی نقش بسیار مهمی دارد. ادراک شنیداری و دیداری، مشکلات بینایی و شنوایی، ضعف مهارت‌های حرکتی، شناختی، مشکلات عاطفی و هیجانی، جسمی، اجتماعی، بهداشتی و وضعیت سلامتی کودکان

همگی در آمادگی آن‌ها برای خواندن نقش دارند. با توجه به محدودیت‌ها و نقاط قدرت فوق می‌توان گفت که آمادگی کودکان برای یادگیری و خواندن متفاوت است؛ بنابراین، باید فعالیت‌های زیر را برای ایجاد آمادگی خواندن در کودکان انجام داد:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- درباره‌ی موقعیت‌ها، وسایل و فعالیت‌های کودکانتان صحبت کنید. ***۲- از آموزش‌های رسانه‌ای (مانند تلویزیون) برای آموزش مفاهیم جدید و خواندن کودکان کمک بگیرید.*** ***۳- داستان‌ها و قصه‌های متفاوتی برای کودکان (و با صدای بلند) بخوانید.*** ***۴- رنگ‌آمیزی، نقاشی و رسم اشکال را به طور مکرر مورد استفاده قرار دهید.*** ***۵- از بازی‌های فکری مختلف برای آموزش کودکانتان استفاده کنید.*** ***۶- از وسایلی مانند خمیربازی و آجرهای ساختمان‌سازی کمک بگیرید.*** ***۷ ـ بازی با کلمات و اسامی، خواندن شعر و ترانه با صدای بلند و همخوانی را فراموش نکنید.*** ***۸- معاینات پزشکی لازم و کامل را هر شش ماه یک بار انجام دهید.*** ***۹- از آموزش‌های مربوط به بخش صحبت‌کردن با کودکان استفاده کنید.*** ***۱۰- از آموزش‌های مربوط به رفتن به کتابخانه، مطالعه‌ی مجلات، داستان‌نویسی و... استفاده کنید.***

فرزندان شما ممکن است با کتاب‌خواندن و یا همراه شدن با شما در انجام فعالیت‌های پیشنهادی این کتاب مخالفت کنند. اگر چنین اتفاقی افتاد، فعالیت‌ها را مجدداً از سر بگیرید، اما آن‌ها را با شوخی و خنده انجام دهید. به خاطر داشته باشید که کودکان در جریان یادگیری تغییرات شناختی و

رفتاری بسیاری نشان می‌دهند. اگر کودکان شما از فعالیت‌هایی که دیگر دوستان و همسالانشان لذت می‌برند، لذتی نمی‌برد، باید ابعاد مختلف این مسأله را مورد توجه قرار دهید.

هنگامی که یک کودک در مکالمه و یا خواندن خود دچار مشکل می‌شود، ممکن است دلایل قابل فهم و ساده‌ای داشته باشد و یا این‌که ممکن است دلایل بسیار پیچیده و نیازمند کمک متخصص باشد. اغلب کودکان تنها نیاز به زمان بیشتری دارند تا بتوانند توانایی مکالمه‌ی خود را تقویت کنند. برخی از کودکان نیز در بینایی، شنوایی و بیان (زبان) خود مشکلاتی دارند.

برخی از کودکان در توانایی یادگیری خود مشکلاتی دارند. اگر فکر می‌کنید که کودکانتان در زمینه‌ی فعالیت‌های جسمانی و یادگیری مشکلاتی دارند، کمک سریع و تخصصی به آن‌ها بسیار مهم است. اگر کودکانتان به مدرسه می‌روند و شما فکر می‌کنید که آن‌ها باید توانایی مکالمه‌ی قوی‌تری داشته باشند، می‌توانید با معلم آن‌ها قرار ملاقات بگذارید و از کمک‌های حرفه‌ای دیگران استفاده کنید.

در بیشتر موارد معلم و یا شاید مدیر مدرسه، شما را راهنمایی می‌کنند. آن‌ها به شما کمک می‌کنند تا بفهمید کودکانتان چگونه یک فعالیت را باید انجام دهند و یا این که شما چه فعالیت‌هایی را برای کمک به آن‌ها می‌توانید انجام دهید.

بر طبق قوانین تعلیم و تربیت، شما و کودکانتان می‌توانید خدمات مشخصی را از طرف مدرسه دریافت کنید. کودکان شما ممکن است دارای شرایط لازم برای دریافت کمک از جانب یک گفتار درمان و یا متخصصان دیگر باشند.

شما می‌توانید در مورد مسؤولیت‌ها و قوانین تحصیلی اطلاعات مناسبی از مدرسه دریافت کنید. اگرچه بیشتر کودکان یاد می‌گیرند که بخوانند، اما اولیاء، معلمان و دیگر کارمندان باید با یکدیگر همکاری کنند تا ناتوانی‌های یادگیری و سایر مشکلات کودکان را تشخیص دهند؛ سپس، برنامه‌های مناسب کمک‌های حمایتی لازم را فراهم آورند.

هنگامی‌که کودکان شما چنین حمایت‌هایی را دریافت می‌کنند، شانس آن‌ها برای پیشرفت در توانایی‌هایی که برای موفقیت در تحصیل و زندگی لازمند بسیار بیشترمی‌شود. از دریافت کمک‌های مورد نیاز آن‌ها در مواقع مقرر و ضروری مطمئن شوید و تلاش‌های آن‌ها را تشویق و تحسین کنید.

انتظارات معقولی از فرزندانتان داشته باشید

انتظارات والدین و معلمان از کودکان نقش مهمی در پیشرفت و انگیزش پیشرفت آن‌ها دارد. هنگامی که والدین و معلمان کودکان را افرادی موفق و توانا در نظر می‌گیرند و انتظارات بالایی برای آن‌ها مطرح می‌کنند، غالباً میزان تلاش و انگیزش پیشرفت آن‌ها بیشتر می‌شود و تلاش بیشتری برای برآورده ساختن انتظارات والدین و معلمان انجام می‌دهند. ایجاد انتظارات خود کارآمدی سبب افزایش اعتماد به نفس و انگیزش پیشرفت انسان می‌شود، بنابراین بسیاری از موانع روزمره و محیطی مانع پیشرفت انسان نمی‌شود.

برای دستیابی به انتظارات و اهدافمان باید روابط ما (به عنوان والدین) با معلمان و انجمن اولیاء مدرسه و انجمن خانه و مدرسه بیشتر شود. این ارتباطات در هماهنگی آموزش‌های مدرسه و خانه، یکسان‌سازی آن‌ها و تسهیل آموزش در محیط خانه و مدرسه اهمیت زیادی دارند.

ایجاد محیطی گرم، صمیمی و آرام برای مطالعه، تهیه‌ی شرایط و محیط فیزیکی مناسب برای خواندن، توجه به تفاوت‌های فردی و استعدادهای

متفاوت کودکان، اهمیت دادن به سبک‌ها و تیپ‌های شخصیتی، رغبت‌ها و علایق آن‌ها، ارزشیابی و سنجش تکوینی کودکان در دوره‌های مختلف و... همگی می‌توانند در رسیدن به انتظارات و اهداف ما مؤثر باشند.

موقعیت‌های تجربی متفاوتی برای کودکان فراهم آورید

قبلاً گفتیم که تجربه و یادگیری‌های قبلی کودکان، خواندن، ادراک و برداشت آن‌ها را از مطالب تحت تأثیر قرار می‌دهد. تجربیاتی که کودکان با خود به مدرسه یا خانه می‌آورند، یادگیری‌های آن‌ها را متأثر می‌سازد، اما اگر موقعیت‌هایی فراتر از محیط منزل و مدرسه برای کودکان فراهم آوریم می‌توانیم حوزه‌ی ادراک کودکان را گسترش دهیم. برای مثال، رفتن به کتابخانه، نمایشگاه‌های کتاب، بازار خرید میوه، پوشاک و سایر لوازم منزل، شهر بازی، مسابقات ورزشی، کنسرت‌های موسیقی، سینما، تئاتر، باغ وحش‌ها، باغ گل‌ها، موزه‌ها، محیط‌های طبیعی و ... همگی می‌توانند دنیای تجربی ویژه‌ای فراروی کودکان ایجاد کنند. برای این منظور فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- از کودکانتان بخواهید که در مورد محیط مورد نظر صحبت کنند.
۲- واژه‌ها و کلمات مربوط به آن محیط را چندین بار برای آن‌ها تکرار کنید.
۳- به احساسات و هیجان‌های فرزندانتان در آن زمینه توجه کنید.
٤- از آن‌ها بخواهید درباره‌ی تجربیاتشان داستان بنویسند.
٥- عکس‌ها و فیلم مربوط به آن تجربه را تهیه و بایگانی نمایند.
٦- به بازی‌ها، فعالیت‌ها و برنامه‌های خوشایند کودکان در هر تجربه توجه ویژه‌ای داشته باشید.

کتاب‌ها و رویدادهای زندگی واقعی کودکان را به هم مرتبط سازید

از آن جا که اطلاعات قبلی موجود در حافظه بر آنچه در حال حاضر می‌خوانیم تأثیر می‌گذارد، باید به نحوه‌ی ارایه‌ی اطلاعات، تجزیه و تحلیل و پردازش آن‌ها و مقایسه‌ی آن‌ها با اطلاعات قبلی حافظه توجه داشته باشیم. برای این منظور، باید برقراری ارتباط بین دانش و آموخته‌های قبلی کودکان، محیط واقعی و محتوای داستان و درک کودک از متن فعلی بهترین تکنیک مورد استفاده شما باشد. از این رو، می‌توانید افراد و شخصیت‌های داستان، احساسات، هیجان‌ها و افکار آن‌ها، رویدادها، اشکال، رنگ‌ها، وسایل و... را با زندگی واقعی و پیرامون کودک مقایسه کنید.

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- ازکودکانتان بخواهید تا کتابی دیگری از همان نویسنده بخوانند.
۲- کتاب‌های دیگری که موضوع مشابهی با کتاب و داستان فعلی دارند به آن‌ها معرفی کنید.
۳- سبک ادبی مشابهی را در اختیار فرزندانتان قرار دهید.
۴- با پرسیدن سؤال‌هایی در مورد موضوعات یا شخصیت‌های مشابه، مهارت‌های انتقادی فرزندانتان را برانگیزانید.
۵- از فرزندانتان بخواهید تا با رفتارها، احساسات، افکار و شخصیت اصلی داستان همانندسازی کنند.
۶- از فرزندانتان بخواهید که رفتارهای اخلاقی مناسب شخصیت داستان را تقلید کنند.
۷- رویدادهای روزمره‌ی زندگی فرزندانتان را با داستان تشبیه کنید.
۸- از فرزندانتان بخواهید تا برداشت خود را در مورد داستان بیان کنند.
۹- از فرزندانتان بخواهید نقاط قوت و ضعف و مزایا و معایب داستان را بگویند.

به صورت انتقادی و فعال بخوانید

به هنگام خواندن مطالب جدی باشید، تمرکز زیادی داشته باشید و در مورد اطلاعاتی که فرا می‌گیرید فکر کنید و سؤالاتی را مطرح نمایید. علاوه بر این که یادگیری بهتری دارید، مدت زمان بیشتری می‌توانید اطلاعات را در حافظه نگهداری کنید و یادآوری آن اطلاعات نیز برای شما راحت‌تر است. بدین منظور فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

فعالیت‌های پیشنهادی
۱- در مورد موضوع کتاب و تصویر پشت جلد کتاب توضیح بدهید و یا از کودکانتان سؤال کنید.
۲- از فرزندانتان بخواهید تا موضوع داستان را پیش‌بینی کنند.
۳- عنوان کتاب و نام نویسنده‌ی کتاب را بگویید.
٤- داستان‌های مشابهی را که قبلاً خوانده‌اید به طور مختصر یادآوری کنید.
۵-در مورد تصاویر، شکل‌ها، شخصیت‌ها و رویدادهای داستان سؤال‌هایی مطرح نمایید.
٦- احساسات، هیجان‌ها و رویدادهای شگفت‌انگیز داستان را بیشتر بررسی کنید.
۷- گاهی مکث کنید و از فرزندانتان بخواهید تا فکر کنند.
۸- از فرزندانتان بخواهید تا خلاصه‌ای از داستان را برای شما بازگو کنند.
۹- نظر فرزندانتان را در مورد داستان، شخصیت‌های آن و ... بپرسید.

کتاب‌ها را ارزشیابی کنید

از آن جا که علاقه‌ی کودکان به کتاب‌ها در دوره‌های سنی مختلف متفاوت است، به آن‌ها فرصت بدهید تا کتاب مورد علاقه‌ی خود را انتخاب کنند، اما هنگامی که به پایان کتاب می‌رسند از آن‌ها بخواهید در مورد نقاط ضعف و قوت کتاب دلایل مناسبی بیاورند. کودکان خردسال کتاب‌هایی در مورد حیوانات، رویدادهای مهم اجتماعی و خانوادگی، قصه‌های طنزآمیز و داستان‌های واقع‌گرایانه در مورد دوستان، مدرسه و خانواده انتخاب می‌کنند؛ بنابراین، باید در همین زمینه سؤال‌هایی از آن‌ها بپرسید.

کودکان بزرگتر به کتاب‌های مربوط به هنجارها و ارزش‌های همسالان، عقاید و باورهای تعصب‌آمیز و مسائل خانوادگی علاقه نشان می‌دهند. البته، خوب یا بد بودن کتاب چندان مهم نیست، بلکه نظر انتقادی آن‌ها در مورد کتاب مهم است؛ بنابراین از کودکان بخواهید تا در مورد خوب یا بد بودن کتاب، رفتارها و شخصیت‌های داستان، رویدادهای واقعی و غیرواقعی آن، شرایط وقوع داستان، هیجان‌ها و احساسات آن‌ها، آغاز و پایان معقول کتاب، پیام نویسنده‌ی کتاب، هیجان انگیز بودن آن، تمایل به مطالعه‌ی مجدد آن و مانند آن دلایلی بیاورند و توصیف نمایند.

مراقب پیشرفت کودک خود باشید

شما به عنوان والدین می‌توانید اطلاعات زیادی در رابطه با یادگیری کودکانتان به دست آورید و مراقب مشکلاتی که ممکن است برای آن‌ها پیش بیاید باشید. در این جا با مسائلی آشنا می‌شوید که برای تحقیق و بحث با معلمان کودکانتان مفید هستند:

- آیا کودکان شما در حدود سه یا چهار سالگی اشعار کودکانه را به

خاطر می‌آورند و می‌توانند بازی‌های همراه با شعر را انجام دهند؟

- آیا کودکان شما در سن چهارسالگی می‌توانند اطلاعات و راهنمایی‌های لازم را در مورد داستان‌هایی که برای آن‌ها بلند می‌خوانید و یا در مورد گفتگوهایی که با آن‌ها انجام می‌دهید به شما ارایه کنند؟

- آیا کودکان کودکستانی شما می‌توانند حروف و اعدادی را که در کتاب‌ها، آوازها، اشعار و مانند آن‌ها دیده‌اند نام ببرند و بنویسند؟

- آیا کودکان پنج‌ساله‌ی شما می‌توانند بازی‌های مربوط به کلمات ساده را انجام دهند و از آن‌ها لذت ببرند؟ برای مثال، بازی‌هایی که دو یا چند کلمه‌ی آن‌ها با یک حرف مشابه شروع می‌شوند (مانند نام تمام حیواناتی که با حرف «د» شروع می‌شود).

- آیا کودکان پنج یا شش ساله‌ی شما می‌دانند که کلمات به بخش‌های کوچکتری تقسیم می‌شوند (برای مثال ستاره، پنجره و خشایار که از سه بخش تشکیل شده است)؟ آیا آن‌ها می‌دانند که می‌توانند بخشی از یک کلمه را تغییر دهند و کلمه‌ی متفاوتی بسازند؟

شما می‌توانید کودکانتان را به شیوه‌های متفاوتی تشویق کنید تا یک کتاب‌خوان ماهر شوند. برای اطمینان از این که راه صحیحی را طی نموده‌اید، سؤال‌های زیر را از خودتان بپرسید:

- آیا مکان راحت و آرامی برای کتاب‌خواندن فراهم کرده‌ام؟

- آیا کودکان من از بودن در این مکان لذت می‌برند؟

- آیا من تصاویر کتاب را به کودکانم نشان داده‌ام؟ آیا من صدایم را به هنگام کتاب‌خواندن تغییر داده‌ام تا احساسات و هیجان‌های مناسب را نشان دهم؟

- آیا من به پاسخ‌های کودکانم توجه کرده‌ام؟ آن‌ها به چه موارد خاصی علاقه دارند؟ آیا آن‌ها خسته بوده و یا استراحت کرده‌اند؟

- از کودکان نوپا (یک تا سه ساله) سؤالات فوق و سؤال‌های زیر را نیز بپرسید:

- آیا کودکانم از کتاب‌هایی که می‌خوانم لذت می‌برند؟

- آیا من کودکانم را به هنگام «خواندن» و لذت بردن از مکان یادگیری تشویق کرده‌ام؟

- زمانی که از آن‌ها سؤال می‌پرسم آیا به آن‌ها فرصت کافی برای فکر کردن و پاسخ دادن می‌دهم؟

- آیا به کودکانم اجازه داده‌ام تا بدانند عقایدشان برای من مهم است و آیا من آن‌ها را در بیان هرچه بیشتر عقایدشان تشویق کرده‌ام؟

- آیا من به حروف الفبا (مانند حروف اول اسم آن‌ها و ...) اشاره می‌کنم؟

از کودکان پیش‌دبستانی و کودکستانی علاوه بر سؤالات قبلی سؤال‌های زیر را نیز بپرسید:

- آیا من شیوه‌هایی پیدا کرده‌ام تا به کودکانم در شناسایی صداها و حروف و متصل کردن آن‌ها در کلمات کمک کنم ؟

- آیا من راهی را پیدا کرده‌ام تا به کودکانم در شناسایی کلمات چاپی کمک کنم؟

- آیا من به کودکانم اجازه داده ام تا داستان‌های مورد علاقه‌شان را بیان کنند و نشان دهند که یک داستان چگونه ادامه پیدا می‌کند و چه چیزهایی در آن وجود دارد؟

- آیا من به کودکانم اجازه داده‌ام تا کتابی را برای من بخوانند و آیا به هنگام خواندن از کلمات چاپی، تصاویر راهنما، ذهن خود و یا هر ترکیب دیگری که به آن‌ها کمک می‌کند تا احساساتشان را در مورد داستان بیان کنند استفاده می‌کنند؟

به خاطر داشته باشید که کودکان مرحله‌به‌مرحله یاد می‌گیرند و پیشرفت آن‌ها نیز مستلزم گذشت زمان است. آن‌ها در علایق و سرعت پیشرفت خود تفاوت‌های زیادی با یکدیگر دارند.

بیشتر کودکان خردسال قادرند:

۱- از صدا، آهنگ و ریتم‌هایی که افراد بزرگسال به هنگام صحبت‌کردن مورد استفاده قرار می‌دهند تقلید کنند.

۲- به اصوات و اشارات پاسخ دهند.

۳- کلماتی را که به طور مکرر می‌شنوند با هم ترکیب نمایند.

۴- صداها، سخنان نامفهوم و زمزمه‌ها را بیان کنند و «بازی‌های شعری همراه با کلمات» را با مراقب یا والدین خود انجام دهند و از آن‌ها لذت ببرند.

۵- بازی‌های متفاوتی را انجام دهند.

۶- وسایلی نظیر کتاب‌ها و قطعات الفبا را در بازی‌های خود مورد استفاده قرار دهند.

۷- کتاب‌های مشخصی را به وسیله‌ی جلد آن‌ها شناسایی کنند.

۸- تظاهر به کتاب‌خواندن کنند.

۹- نحوه‌ی استفاده از یک کتاب را می‌دانند.

۱۰- کتاب‌های خود را با بزرگترها (به عنوان یک فعالیت عادی در زندگی) تقسیم کنند.

۱۱- برای برخی از موضوعات موجود در کتاب نامی انتخاب کنند.

۱۲- در مورد شخصیت‌های کتاب صحبت کنند.

۱۳- به تصاویر کتاب نگاه کنند و تشخیص دهند که آن‌ها سمبل‌هایی از زندگی واقعی هستند.

۱۴- به داستان‌ها گوش کنند.

۱۵- از بزرگترها دعوت کنند تا با آن‌ها کتاب بخوانند و بنویسند.

۱۶- به بخش‌های مخصوص چاپی مانند اولین حرف نام خودشان توجه کنند.
۱۷- چیزهایی را بنویسند و اشیایی را رسم کنند.
۱۸- خط‌هایی را رسم کنند که به نحوی با حروف شباهت دارند.

بیشتر کودکان کودکستانی قادر به انجام فعالیت‌های زیر هستند:

۱- از گوش‌دادن به داستان‌های کتاب و صحبت‌کردن در مورد آن‌ها لذت می‌برند.
۲- می‌فهمند که کلمات چاپی یک متن را به وجود می‌آورند.
۳- برای خواندن و نوشتن تلاش می‌کنند.
۴- اشعار آشنا و آوازهای جدید را تشخیص می‌دهند.
۵- بازی‌هایی را که همراه با شعر هستند انجام می‌دهند.
۶- حروف را تشخیص می‌دهند و صداها را ترکیب می‌کنند و کلمه می‌سازند.
۷- برای بیان یک مکالمه‌ی نوشتاری از حروف آشنا استفاده می‌کنند که بهترین تلاش آن‌ها برای نوشتن حروف الفبا است، بخصوص برای کلمات معنی‌داری نظیر نامشان یا عبارت‌هایی مانند «*من شما را دوست دارم*».

بیشتر کودکان پیش‌دبستانی قادر به انجام فعالیت‌های زیر هستند:

۱- صداها خوانده می‌شوند، هرچند که تظاهر به خواندن می‌کنند.
۲- از کتاب‌خوان بودن لذت می‌برند.
۳- داستان‌های ساده را بیان می‌کنند.
۴- از مکالمه‌ی توصیفی به هنگام پرسیدن سؤال و توضیح‌دادن استفاده می‌کنند.
۵- حروف را شناسایی می‌کنند و کلمات صدادار می‌سازند.

۶- آشنایی خود را با اشعار و صداها نشان می‌دهند.
۷- می‌دانند که کلمات چاپی کتاب از راست به چپ و از بالا به پایین صفحه خوانده می‌شوند.
۸- شروع به نوشتن حروف می‌کنند، در حالی که آن‌ها را می‌خوانند.
۹- شروع به نوشتن حروف الفبا و کلماتی می‌کنند که اغلب اوقات آن‌ها را شنیده‌اند و مورد استفاده قرار می‌دهند.
۱۰- شروع به نوشتن داستان‌هایی با قسمت‌های خواندنی می‌کنند.

در سن ورود به مدرسه بیشتر کودکان می‌توانند:

۱- داستان‌های آشنا را بخوانند و بیان کنند.
۲- به شیوه‌های متفاوتی (مانند پیش‌بینی رویدادهای بعدی داستان، سؤال پرسیدن و یا استفاده از راهنمای تصویر) به خواندنشان کمک می‌کنند.
۳- می‌توانند از خواندن و نوشتن برای اهداف متفاوتی استفاده کنند.
۴- مواردی را با آرامش و بلند بخوانند.
۵- کلمات جدید را از طریق متصل کردن حروف، تشخیص قسمتی از کلمات و فهم خود از ادامه‌ی داستان یا بندهای چاپ شده تشخیص دهند.
۶- تعداد زیادی از کلمات را به وسیله‌ی دیدن تشخیص دهند.
۷- صدای کلمات یا صداهای مهم یک کلمه را بیان کنند.
۸- موضوعاتی را که معانی متفاوتی برای آن‌ها دارند بنویسند.
۹- از نشانه‌های نقطه‌گذاری و حروف بزرگ استفاده کنند.

عادت به مطالعه را همانند بسیاری از عادت‌های دیگر می‌توان کسب کرد.
عادت به مطالعه و کتاب‌خوانی از جمله رفتارهای پسندیده‌ای است که می‌تواند هم برای فرد و هم برای جامعه فواید زیادی به دنبال داشته باشد.
عادت به مطالعه سبب لذت بخش شدن این فواید می‌شود و دنیای علمی بسیار شگرف و گسترده‌ای را فرا سوی شما و کودکتان قرار می‌دهد.
مجموعه‌ای که پیش روی شما است (آموزش مهارت‌های مطالعه به کودکان و نوجوانان و در آینده‌ای نزدیک آموزش مهارت‌های مطالعه ریاضی، علوم، فارسی و تقویت حافظه)، فعالیت‌ها و برنامه‌های هدفمندی است که به‌منظور ایجاد عادت مطالعه در کودکان تدوین شده است. طی چند دهه‌ی اخیر تلاش‌های بسیاری برای بررسی و تحقیق در مورد شیوه‌های مطالعه صورت گرفته است.
در این کتاب ما سعی کرده‌ایم روش‌های علمی و ساده‌ی تشویق کودکان به مطالعه را مطرح نماییم. اطلاعات ارایه شده در این کتاب مبتنی بر تحقیقات بسیاری است که در کشورهای مختلف، گروه‌ها و جمعیت‌های متفاوت انجام شده است.

Marandiz Publication
Mashhad spring 2008
ISBN 978-964-2617-18-8

